

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 26 lutego 2026 r.

Poz. 1003

UCHWAŁA NR XXVII/182/2026 RADY GMINY BOLESŁAW

z dnia 18 lutego 2026 roku

w sprawie przyjęcia "Programu opieki nad zabytkami Gminy Bolesław na lata 2026-2029"

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.) w związku z art. 87 ust.3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.), po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Małopolskiego Konserwatora Zabytków, **Rada Gminy Bolesław**

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program opieki nad zabytkami Gminy Bolesław na lata 2026-2029", stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Bolesław.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Przewodniczący Rady

mgr Bartłomiej Prychodko

Załącznik do uchwały Nr XXVII/182/2026
Rady Gminy Bolesław
z dnia 18 lutego 2026 r.

**Program opieki nad zabytkami gminy Bolesław
na lata 2026 - 2029**

Wykonawca:

ul. Rzemieślnicza 1 /801
30-515 Kraków
www.terra-adp.pl
tel. 508 292 460

Zespół:

mgr inż. arch. Agnieszka Rozenau-Rybowicz
mgr inż. Danuta Ciepły

1. Wprowadzenie.....	5
2. Uwarunkowania prawne tworzenia programu opieki nad zabytkami	6
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	8
3.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
3.2 Polityka w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami w dokumentach szczebla wojewódzkiego	13
3.3 Dokumenty szczebla powiatowego	22
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	23
4.1 Dokumenty programowe gminy.....	23
4.2 Zarys historii przekształceń przestrzennych obszaru gminy	33
4.3 Charakterystyka zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	34
4.3.1. Zabytki nieruchome objęte wpisem do rejestru.....	34
4.3.2. Zabytki archeologiczne objęte wpisem do rejestru	37
4.3.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	37
4.3.4. Zabytki archeologiczne	60
4.3.5. Zabytki górnictwa nie objęte ewidencją.....	62
4.3.6. Kapliczki i figury przydrożne nie objęte ewidencją.....	64
4.3.7. Dziedzictwo niematerialne	65
4.4 Stan zasobów obiektów zabytkowych.....	66
4.5 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	68
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń	69
5.1 Mocne strony.....	69
5.2 Słabe strony	69
5.3 Szanse.....	69
5.4 Zagrożenia	70
6. Założenia programowe	70
6.1 Priorytety programu opieki	70
6.2 Kierunki działań	71
6.3 Zadania	71
7. Instrumenty realizacji programu opieki nad zabytkami	73

8. Zasady oceny realizacji programu.....	74
9. Źródła finansowania.....	74
10. Bibliografia.....	74

1. Wprowadzenie

Obowiązek sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ust.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292). Uwarunkowania prawne tworzenia tego dokumentu omówione zostały w Rozdziale 2 niniejszego opracowania.

Celem opracowania jest wskazanie najbardziej wartościowych obiektów i zespołów zabytkowych, określenie zagrożeń oraz wskazanie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz opieki nad zabytkami w granicach administracyjnych gminy Bolesław.

Jest to dokument programowy, który określa uwarunkowania i formułuje politykę w zakresie działań związanych z inicjowaniem, wspieraniem oraz koordynowaniem prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego gminy.

Fundamentem dla formułowania polityki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego jest rozpoznanie zasobów dziedzictwa materialnego oraz niematerialnego. W 2014 r. w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, sporządzono listę obiektów przyjętych do gminnej ewidencji zabytków gminy Bolesław. W 2017 r. dokonany został przegląd stanu obiektów zabytkowych na obszarze gminy Bolesław, w roku 2021 dokonano aktualizacji gminnej ewidencji zabytków, a w następnych latach dokonywano kolejnych zmian w zakresie zasobów zabytków ujętych w ewidencji. Gminna ewidencja zabytków określa materialne zasoby zabytków nieruchomości gminy i zgodnie z zapisami ustawy, stanowi podstawę dla tworzenia programu opieki nad zabytkami.

W 2021 roku Rada Gminy Bolesław Uchwałą Nr XXXIV/344/2022 z dnia 31.01.2022 r. przyjęła *Program opieki nad zabytkami dla gminy Bolesław na lata 2022-2025*. Po dwóch latach sporządzono sprawozdanie z realizacji programu. *Program opieki nad zabytkami dla gminy Bolesław na lata 2026-2029* stanowi kontynuację głównych założeń dotychczasowego programu. Określone w 2022 r. cele i priorytety polityki Rady Gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego pozostają aktualne.

Gmina Bolesław położona jest na obszarze Jury Krakowsko-Częstochowskiej, w województwie małopolskim, w powiecie olkuskim. Gmina położona jest w północno-zachodniej części województwa, przylega do granicy z województwem śląskim. Od północy graniczy z gminą Klucze, od południa z gminą Bukowno, a od wschodu z miastem Olkusz. Obszar gminy zajmuje powierzchnię 41,34 km². Obszar gminy położony jest w dorzeczu Białej Przemszy, granicząc od północy z jej lewym dopływem – potokiem Biała. Gminę tworzy dwanaście sołectw - Bolesław, Hutki, Kolonia, Krążek, Krzykawa, Krzykawka, Krze, Laski, Małobądz, Międzygórze, Podlipie oraz Ujków Nowy. Główny ciąg komunikacyjny stanowi droga krajowa nr 94.

2. Uwarunkowania prawne tworzenia programu opieki nad zabytkami

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) do zadań własnych gminy.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) nakłada na lokalne organy samorządowe obowiązek:

- uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy,
- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w postaci zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
- sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Wymieniona wyżej ustawa definiuje pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami w sposób następujący:

- ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym powodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska,
- opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami należy do ustawowych instrumentów samorządu, określonych w art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), w której określone zostały cele sporządzania programu opieki nad zabytkami oraz tryb jego sporządzania.

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ww. ustawy, wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat, gminny program opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje w art. 87 ust. 2 następujące cele programu opieki nad zabytkami:

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków (w przypadku gminy Bolesław - WUOZ w Krakowie).

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest regulowana wieloma aktami prawnymi, które powinny być uwzględniane w opracowywaniu programów opieki nad zabytkami. Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** (Dz. U. z 1997, nr 78 poz. 483, z późn. zm.)
Zgodnie z Konstytucją, Polska „strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju” (art. 5) oraz „stwarza warunki upowszechnienia i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju” (art. 6, ust.1), natomiast każdy obywatel „obowiązany jest do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie” (art.86);
- **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), która jest podstawowym aktem prawnym dotyczącym dziedzictwa kulturowego w Polsce;
- **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), która w art. 7 ust. 1 pkt. 9 stanowi, iż „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: (...) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Uregulowania prawne dotyczące opieki nad zabytkami znajdują się również w ustawach:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2024 r., poz. 1130 z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (Dz. U. 2025 r. poz. 418 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2025 r. poz. 647 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2024 r., poz. 1478 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (Dz. U. 2024 r. poz. 1145 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. *o rewitalizacji* (Dz. U. 2024 r. poz. 278);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. *o zmianie niektórych ustaw z związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu* (Dz. U. z 2015 poz. 774 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz. U. 2024 r. poz. 82);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (Dz. U. z 2024 r. poz. 87 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach* (Dz. U. z 2022 r. poz. 385);
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393);
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 *o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. *o grobach i cmentarzach wojennych* (Dz. U. z 2018 r. poz. 2337).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (z perspektywą do 2030 r.)¹ jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. U podstaw przyjętej Strategii leży więc przekonanie, że proaktywna polityka państwa może dawać pozytywne impulsy i generować pozytywną presję dla tworzenia nowoczesnej, innowacyjnej i zrównoważonej gospodarki.

Za cel główny przyjęte zostało *tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym*. Służyć temu mają trzy cele szczegółowe: I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Wśród obszarów wpływających na osiąganie celów Strategii wyodrębniony został m. in. Kapitał ludzki i społeczny, w ramach którego wskazano wśród kierunków interwencji m.in.

---

¹ *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. (MP. Z 2017 r. poz. 260).

wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. Do 2020 r. wskazano w tym zakresie następujące działania:

- Wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu – wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie.
- Wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych – stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Do 2030 r. wskazano kolejne działania:

- Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego - wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty, inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
- Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

W dokumencie ustalono następujące projekty strategiczne mające służyć wzmocnieniu roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej:

- **Rozwój czytelnictwa** – projekt ma na celu poprawę stanu czytelnictwa w Polsce poprzez wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy.
- **Kultura obywatelska** – projekt obejmuje szereg inicjatyw, których celem jest wzmacnianie postaw obywatelskich m.in. poprzez działania kulturalno-edukacyjne, wzbogacanie kultury popularnej o elementy i wartości kultury wysokiej, wspieranie projektów o charakterze lokalnym i oddolnym, wzmacnianie organizacji i struktur stanowiących naturalne przestrzenie rozwoju postaw obywatelskich (np. uniwersytety ludowe, organizacje harcerskie, grupy rekonstrukcyjne).
- **Niepodległa 2018** - program budowania kapitału społecznego i wspólnoty obywatelskiej, zogniskowany wokół obchodów 100 rocznicy odzyskania niepodległości Polski (obejmujący m.in. kształtowanie postaw patriotycznych, budowanie pamięci zbiorowej i spójnego wizerunku Polski, włączanie obywateli do działania na rzecz dobra wspólnego).
- **Dziedzictwo buduje wspólnotę** – utworzenie sieci muzeów historycznych, których głównym celem jest opowiadanie o historii Polski z różnych perspektyw. Dzięki synergii uzyskanej w wyniku współdziałania w sieci, możliwe będą wspólne: budowanie dostępności (np. poprzez system biletowy), promocja w kraju i za granicą, a także realizacja przedsięwzięć edukacyjnych i wystawienniczych.
- **Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota** – wdrożenie instrumentów wsparcia finansowego i pozafinansowego dla bibliotek, domów kultury oraz archiwów państwowych. Planowane jest uruchomienie trzech typów programów: – wspieranie projektów, które pozwolą bibliotekom funkcjonować jako lokalne centra aktywności społecznej oraz miejsca dostępu do wiedzy, jak również zdobywania umiejętności korzystania z nowych technologii; –

wspieranie realizowanych przez archiwa państwowe projektów animacyjno-edukacyjnych, w ramach których wzmacniana będzie wiedza społeczności lokalnych o ich dziedzictwie historyczno-kulturowym, przy jednoczesnym uwzględnieniu rozwoju wspólnoty w oparciu o lokalne zasoby i potencjały oraz promocji regionów; – wspieranie projektów, w ramach których domy kultury będą animowały integrację lokalnych społeczności wokół kluczowych problemów lokalnych.

- **Kolekcje** – w ramach programu wspierane będą państwowe i samorządowe instytucje kultury, a także inne organizacje, w działaniach polegających na tworzeniu i rozwijaniu narodowych i regionalnych kolekcji sztuki współczesnej oraz kolekcji muzealnych, a także w działaniach na rzecz powstawania nowych dzieł muzycznych, ich prawykonań, popularyzacji i udostępniania w przestrzeni publicznej.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030² za swój główny cel podaje wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Zasadniczą rolą SRKS w systemie zarządzania rozwojem Polski jest budowanie kapitału społecznego, który przełoży się na wzrost efektywności realizacji interwencji zaplanowanych w ramach SOR oraz innych polityk publicznych, w tym również regionalnych i lokalnych, wszędzie tam, gdzie kapitał społeczny i powiązane z nim kompetencje będą istotnym czynnikiem sprzyjającym skutecznej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Jednym z priorytetów Strategii jest: Wzmocnienie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich. Cel ten obejmuje następujące kierunki działań: Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze; Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowanie dóbr kultury; Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury, Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę oraz wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

W dokumencie tym zwrócono uwagę, iż problematyka ochrony krajobrazu kulturowego obejmującego przyrodę, układy urbanistyczne, zagospodarowanie i sposoby wykorzystania terenu powinny być odpowiednio uwzględnione w zapisach Strategii i planów rozwoju lokalnego i regionalnego, a w szczególności w planach zagospodarowania przestrzennego. Zapisy takie pozwolą na skoordynowanie polityki względem kultury, ochrony środowiska, rozwoju gospodarczego i społecznego. Konieczne jest w związku z tym usprawnienie i wspieranie współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces planowania przestrzennego na różnych jego etapach.

W ramach realizacji założonych celów sporządzono wykaz projektów strategicznych, wśród których znalazły się między innymi:

- Digitalizacja i Rozwój Kultury Cyfrowej kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

---

² *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030".*

- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami projekt ma na celu stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, w tym m.in. optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa.
- Rozwój Turystyki Kulturowej projekt ma na celu realizację działań systemowych dotyczących zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii, w tym dofinansowanie prac konserwatorskich oraz projektów wspierających proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami. Celem projektu jest stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego przez wzrost atrakcyjności turystycznej oparty na zasobach kulturowych.

W Strategii zwraca się uwagę, iż podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest również wzmocnienie prospołecznych postaw i tożsamości opartych na wspólnym dorobku kulturowym. Szacunek do tradycji oraz poczucie przynależności do wspólnoty i jej historii powinny iść w parze z rozwojem kreatywności, otwartości i tolerancji. Dlatego istotnym elementem SRKS będą także działania ukierunkowane na wzmocnienie i wykorzystanie potencjału kultury i zasobów dziedzictwa narodowego na rzecz utrwalania wzorców i kompetencji sprzyjających rozwojowi kapitału społecznego.

Odnosnie ochrony zabytków, dokument wskazuje, że jednym z kluczowych zadań państwa w tym obszarze jest zatem dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany jest projekt strategiczny pn. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (KPOZOZ). Program określa cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz wskazuje środki służące do ich realizacji.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026³ za swój główny cel podaje zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce. Do realizacji opracowano trzy cele szczegółowe dotyczące:

- weryfikacji wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości;
- wzmocnienia potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków;
- roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Do realizacji celów i zadań opracowano szczegółowy harmonogram wraz z planem finansowym programu. Dokument jest uzupełniony o projekt systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz analizę ryzyka. Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są kierunki działań wskazujące na konkretne zadania priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, przyjęte do realizacji do 2026 r. Są to:

- podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju:
  - ochrona zasobu wielkoobszarowych i wieloelementowych zespołów architektury obronnej,
  - weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego,

---

³ Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026, Uchwała Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie "Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026".

- weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym/górnictwem/kopalnianym, węgla kamiennego i innych paliw kopalnych,
- weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków w zakresie zabytkowej architektury osad służbowych związanych z gospodarką leśną Lasów Państwowych;
- ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości:
  - model i system wartościowania zabytków,
  - plany zarządzania dla pomników historii,
  - wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych,
  - system bezpieczeństwa zabytków,
  - projektowanie konserwatorskie;
- realizacja międzynarodowych zobowiązań:
  - implementacja konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków,
  - wdrożenie Konwencji UNESCO z z 2001,
  - współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE,
  - wsparcie tworzenia planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce;
- cyfryzacja procesów administracyjnych:
  - cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków,
  - opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków;
- wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków:
  - wdrożenie i rozwój programu AZP+,
  - digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego,
  - rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D,
  - rozwój portalu Zabytek.pl;
- reforma finansowa ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:
  - premia zabytkowa,
  - wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami – crowdfunding;
- wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych:
  - strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków,
  - wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami,
  - twój dom – dialog z tradycją,
  - upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”,
  - wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych,
  - proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów;
- edukacja – podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego:
  - włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach
  - badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego
  - pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny
  - kampanie społecznoedukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego
  - wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom
  - edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

- utworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków

4.2 Polityka w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami w dokumentach szczebla wojewódzkiego

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”⁴ wskazuje, że województwo małopolskie jest regionem posiadającym wyjątkowe obiekty dziedzictwa, stanowiące istotną część narodowego i europejskiego dziedzictwa, mocno wpływające na poczucie narodowej tożsamości Polaków. Spośród 15 obiektów z Polski wpisanych na prestiżową Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO, aż 6 miejsc lub zespołów obiektów znajduje się w Małopolsce. Wojewódzka ewidencja zabytków zawiera około 48 000 obiektów, natomiast do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomych wpisanych jest 5 981 zabytków. Zdecydowana większość z nich zlokalizowana jest w Krakowie i jego najbliższej okolicy, a także w południowej części Małopolski. Wśród zabytków nieruchomych wyróżnia się grupa 174 obiektów o znaczeniu regionalnym. Województwo małopolskie plasuje się w czołówce – na drugim miejscu w Polsce, za województwem dolnośląskim – pod względem „zagęszczenia” obszarowego zabytków, liczby obiektów nieruchomych przypadających na 1000 km². Na taki obszar w Małopolsce przypada 349 zabytków, znacznie powyżej średniej krajowej (235). W dokonanej przez Narodowy Instytut Dziedzictwa analizie szacuje się, że jedynie 1/3 obiektów figurujących w wojewódzkim rejestrze zabytków nie wykazuje objawów zniszczenia i nie wymaga przeprowadzenia prac remontowych, pozostałe 2/3 obiektów wymaga podjęcia tego typu prac. Za szczególnie zagrożone uznaje się 378 obiektów, które nie utraciły wartości zabytkowych (to 7,79% całego regionalnego zasobu). Grupę obiektów, których istnienie jest szczególnie zagrożone stanowi drewniane budownictwo mieszkalne.

Małopolska jest regionem, w którym kultura w znaczący sposób wpływa na budowanie kapitału społecznego poprzez aktywną działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic. Województwo małopolskie od lat wyróżnia się największą w kraju liczbą instytucji - w 2018 roku działało ich 457 i plasowało region przed województwem podkarpackim (379) oraz śląskim (372). Na wsi zlokalizowana była większość świetlic (95%), domów kultury (73,9%), ośrodków kultury (72,9%) oraz centrów kultury (51,4%). Kluby miały swoje siedziby głównie w miastach – 83,1%. W 2018 r. instytucje te zorganizowały 27,6 tys. imprez, w których wzięło udział 4,1 mln uczestników.

Wyzwania określone w Strategii, to:

- Zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, szczególnie przeprowadzenie prac adaptacyjnych i modernizacyjnych obiektów zagrożonych (np. drewnianego budownictwa mieszkalnego – interwencja „in situ”, zabytkowych dworów, pałaców i zamków oraz zabytkowych obiektów techniki).
- Kultura żywa - zachowanie aktywności twórców i animatorów oraz utrzymanie popytu na usługi w sektorze kultury.

⁴ *Strategia rozwoju województwa „Małopolska 2030”, przyjęta Uchwałą Nr 1612/19 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 29 sierpnia 2019 r.*

- Podtrzymanie wizerunku Małopolski jako regionu silnego kulturowo i twórczo wykorzystującego potencjał innowacji oraz kształtującego swą tożsamość i doceniającego swoje korzenie.
- Kultura dla nowego pokolenia – świadomość i wrażliwość ludzi – wzmocnienie edukacji kulturowej poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej, budowanie tożsamości lokalnej i ponadregionalnej, podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, kształcenie oraz rozwijanie kompetencji kulturowych i kreatywnych

W ramach strategii postępowania przyjęto, że potencjał, jakim dysponuje Małopolska pod względem zasobów dziedzictwa kulturowego stanowi o wyjątkowości i atrakcyjności regionu, sprawiając że zajmuje on szczególne miejsce na mapie kulturalnej kraju. Niezwykle bogactwo unikatowych zabytków kultury materialnej i niematerialnej z jednej strony wymaga systematycznego prowadzenia działań dążących do poprawy stanu ich zachowania, z drugiej – pozwala na kreowanie nowych funkcji zabytków, odpowiadających na aktualne potrzeby społeczne czy gospodarcze (w szczególności kulturalne, edukacyjne i turystyczne). Kluczowe znaczenie ma także skuteczna ochrona i rewaloryzacja zabytkowych przestrzeni urbanistycznych i ruralistycznych, a nie tylko pojedynczych obiektów. Podmioty działające w obszarze kultury powinny budować między sobą relacje, które pozwolą na czerpanie korzyści z wymiany doświadczeń, sprzyjąc będą tworzeniu zintegrowanej oferty kulturalnej oraz wyrównywaniu istniejących deficytów w dostępie do oferty kulturalnej w regionie.

Poziom partycypacji powiązany jest ściśle z edukacją kulturalną, stąd konieczność przygotowywania do uczestnictwa w życiu kulturalnym i uczenia korzystania z kultury już od najmłodszych lat. Istnieje potrzeba rozwoju programów edukacyjnych na poziomie kultury wysokiej i popularnej, dedykowanych różnym grupom odbiorców i realizowanych w oparciu o potencjał sektora kultury, zarówno w grupach formalnych, jak i nieformalnych. Podejmowane działania umożliwią także rozwijanie kreatywności i innowacyjności wśród dzieci i młodzieży, co w przyszłości przełoży się na potencjał w zakresie budowania społeczeństwa kreatywnego. Ożywienie edukacji kulturalnej powinno nastąpić przy równoczesnym wychodzeniu naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców w tym zakresie, z uwzględnieniem potrzeb i preferencji różnych grup społecznych.

Bardzo ważnym zasobem dziedzictwa Małopolski jest tradycja, żywe niematerialne przejawy kultury, odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom. Wymagają one ochrony i opieki, szczególnie poprzez wsparcie folkloru, tradycji i sztuki ludowej. Istotne jest zachowanie i budowa tożsamości Małopolan w oparciu o tradycję i duchowość miejsca, z jednoczesnym wykorzystaniem potencjału innowacji. Kultura dialogu z mieszkańcami, dostrzeganie ich potrzeb i wspieranie wspólnych działań, w tym o charakterze lokalnym, pomogą w utrzymaniu dobrego wizerunku Małopolski jako regionu silnego dziedzictwem kulturowym, z mieszkańcami świadomymi jego wartości i śmiało spoglądającymi w przyszłość.

Główne kierunki działań odnoszące się do dziedzictwa kulturowego określone w Strategii to:

- Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego:
  - Ochrona i opieka nad zabytkami nieruchomymi i ruchomymi.
  - Działania na rzecz nadawania obiektom zabytkowym nowych funkcji użytkowych, m.in. związanych z działalnością kulturalną, edukacyjną oraz turystyczną.

- Dokumentowanie, zachowywanie i upowszechnianie dziedzictwa niematerialnego i materialnego, w tym wprowadzenie otwartej licencji dla wzorów etnograficznych w oparciu o formy i motywy ludowe.
  - Wspieranie twórców ludowych, rzemiosła oraz produktów tradycyjnych i regionalnych.
  - Zapewnienie ochrony i właściwego wykorzystania obiektów zaliczanych do dóbr kultury współczesnej.
- Zmiana jakości usług i dostosowanie oferty kultury do zmieniających się potrzeb odbiorców:
- Poprawa jakości istniejącej oraz budowa nowej infrastruktury kultury, a także adaptacja obiektów na cele kulturalne.
  - Tworzenie wspólnej oferty kulturalnej w ramach współpracy pomiędzy podmiotami kultury (sieciowanie).
  - Poprawa otwartości instytucji kultury na różne potrzeby osób, w tym rodzin z dziećmi, osób z niepełnosprawnościami, seniorów.
  - Zwiększanie różnorodności oferty instytucji kultury i wprowadzanie propozycji interdyscyplinarnych, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań technologicznych, w celu podnoszenia dostępności i atrakcyjności oferty.
  - Wspieranie aktywności twórców i animatorów kultury w łączności z odbiorcami.
  - Wsparcie rozwoju kadr kultury, w tym animatorów kultury, menadżerów kultury i osób zajmujących się działalnością naukowo-badawczą w instytucjach kultury.
  - Wzmocnienie kooperacji podmiotów działających w obszarze kultury z podmiotami przemysłów kreatywnych.
  - Optymalizacja mechanizmów zarządzania podmiotami działającymi w obszarze kultury i dziedzictwa.
- Wzmocnienie edukacji kulturalnej:
- Rozwijanie programów edukacji kulturalnej, ukierunkowanych na zróżnicowane grupy odbiorców, wspierających kształtowanie potrzeb i postaw oraz umożliwiających świadome i aktywne uczestnictwo w kulturze.
  - Stymulowanie współpracy podmiotów sektora edukacji i kultury dla realizacji programów i propozycji kulturalnych rozwijających umiejętności uniwersalne, w szczególności kompetencje kreatywne dzieci i młodzieży.
  - Wspomaganie lokalnych inicjatyw i form twórczego uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych.
  - Stymulowanie międzypokoleniowej wymiany wartości kulturowych poprzez różnorodne inicjatywy społeczne.
- Zachowanie i budowa tożsamości mieszkańców w oparciu o potencjał innowacyjny i tradycję:
- Kreowanie i organizowanie wydarzeń kulturalnych służących pielęgnowaniu polskości oraz rozwojowi i kształtowaniu świadomości narodowej i regionalnej mieszkańców.
  - Koordynacja i wsparcie marketingowe wydarzeń kulturalnych inicjowanych przez społeczność i instytucje lokalne.
  - Ożywianie potencjałów drzemiących w społecznościach lokalnych, w tym na terenach peryferyjnych, np. górskich, poprzez inicjatywy kulturalne, m.in. organizowanie muzeów domowych i ekomuzeów.

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2022 – 2025⁵ stanowi naturalną kontynuację wcześniejszych dokumentów programowych. Aktualna misja programu to *„Pielęgnowanie i przywracanie wartości cennych elementów krajobrazu kulturowego Małopolski, kreowanie poczucia regionalnej tożsamości, wzmacnianiem odpowiedzialności obywatelskiej za kulturową spuściznę pokoleń oraz stworzenie spójnego systemu ochrony i opieki nad dziedzictwem”*.

Fundamentami dla realizacji misji są:

- zapewnienie możliwie najskuteczniejszej ochrony regionalnego dziedzictwa kulturowego – zarówno tego najcenniejszego, jak i tych wszystkich jego aspektów, które w powszechnym odbiorze nie są jeszcze postrzegane jako wspólne dziedzictwo kulturowe warte ochrony i opieki,
- utrzymanie bogactwa i zróżnicowania kulturowego wynikającego z długiej historii regionu,
- wydobycie inspiracyjnej siły dziedzictwa kulturowego dla teraźniejszości i przyszłości,
- harmonijna korelacja środowiska zurbanizowanego ze środowiskiem przyrodniczym
- przywrócenie, uporządkowanie i pielęgnowanie krajobrazu kulturowego Małopolski, zagrożonego lub skażonego działaniami człowieka i rozwojem cywilizacji, związanymi np. ze niszczeniem zasobów naturalnych i kulturowych, zakłóceniami funkcjonowania ekosystemów przyrodniczych, działaniami prowadzącymi do zmian fizjonomii krajobrazu, do niszczenia układów kompozycyjnych, układów historycznych, wprowadzaniem chaosu w przestrzeni, pozbawianiem jej indywidualności i funkcjonalności,
- powiązanie przestrzeni w sieć o wieloaspektowym znaczeniu i licznych funkcjach,
- kreowanie regionalnej tożsamości wspartej na dziedzictwie, z której obecne i przyszłe pokolenia mogą czerpać wzorce oraz pomysły w procesie rozwoju osobistego, społecznego, gospodarczego,
- wzmacnianie aktywności i odpowiedzialności obywatelskiej za dziedzictwo kulturowe regionu,
- budowanie potencjału społecznego i relacyjnego dla dziedzictwa.

Według dokumentu właściwie zagospodarowany potencjał dziedzictwa regionalnego i kultury wpłynie na wzrost atrakcyjności Małopolski, także w obszarze przemysłów kultury i czasu wolnego. Wizję przyszłości sformułowano jako: *„Małopolanie dumni z zadbanej przestrzeni kulturowej, którą uważają za wspólne dobro i chcą mądrze pomnażać.”* Jej rozwinięciem jest wyobrażenie Małopolski u progu lat 30. XXI wieku, uwzględniające przede wszystkim perspektywę mieszkańców, ale również innych interesariuszy: *„Małopolska jest silną świadomością dziedzictwa kulturowego, jego wagi i wartości. Jej mieszkańcy i mieszkańcy są z niego dumni, otaczają je troską, a czerpiąc z niego inspiracje, wzbogacają swoją tożsamość w nowych czasach. Unikatowość regionu i jego wielorakie historyczne konteksty, w tym cenna*

---

⁵ Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2022 – 2025, przyjęty Uchwałą Nr LVI/800/22 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 4 lipca 2022 r.

wielokulturowość, dają Małopolanom silną pozycję i są impulsem przemian – mentalnych, społecznych, gospodarczych, ekonomicznych, technologicznych. Świadomość dziedzictwa kulturowego i dbałość o nie, w tym troska o krajobraz kulturowy Małopolski, są mocnym fundamentem rozwoju regionu.”

Zawarte w Programie misja i wizja stawiają jeden cel strategiczny: *Harmonijne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego Małopolski dla sprostania wyzwaniom teraźniejszości i przyszłości oraz zapewnienia wysokiej jakości życia Małopolan.* W ramach tego celu wyznaczone zostały trzy cele operacyjne, sześć priorytetów oraz kierunki działań:

1) Cel operacyjny – *Skuteczna ochrona zasobów dziedzictwa i wartości kulturowych regionu:*

- Priorytet I. 1: Zachowanie optymalnej jakości krajobrazu kulturowego i funkcjonalne wykorzystywanie miejsc i obiektów dziedzictwa:
  - Rozpoznawanie stanu zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego regionu poprzez monitoring i dokumentowanie jego zasobów oraz badanie przemian ich stanu oraz pełnionych funkcji,
  - Spełnianie zasady ochrony zabytków in situ wraz z otoczeniem zabytku,
  - Dbłość o stosowanie wytycznych konserwatorskich oraz zapewnianie zintegrowanej, kompleksowej konserwacji zabytków,
  - Poprawa stanu zachowania najcenniejszych i najbardziej zdegradowanych obiektów i obszarów zabytkowych,
  - Ochrona przed utratą unikatowych walorów krajobrazu, będących głównymi nośnikami konkurencyjności i atrakcyjności regionu,
  - Utrzymywanie elementów przestrzennych reprezentujących tradycyjny układ i charakter wsi,
  - Utrzymywanie i wyeksponowanie historycznych układów przestrzennych miejscowości i obszarów krajobrazowych,
  - Konsekwentne i systematyczne wprowadzanie regulacji określonych ustawą krajobrazową.
- Priorytet I. 2: Pielęgnowanie tradycji regionalnych, w tym spuścizny po historycznej wielokulturowości regionu:
  - Wzmocnienie ochrony i opieki nad dziedzictwem niematerialnym opartym na wielokulturowości regionu,
  - Wspieranie twórców ludowych, tradycyjnego rzemiosła oraz tradycyjnych zawodów,
  - Dokumentowanie i upowszechnienie zasobów dziedzictwa niematerialnego.

2) Cel operacyjny – *Efektywne zarządzanie regionalną przestrzenią kulturową:*

- Priorytet II. 1: Wzmacnianie systemowej współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego:
  - Inicjowanie i wspieranie projektów oraz aktywności środowisk czerpiących z walorów dziedzictwa kulturowego i twórczo je interpretujących,
  - Aktywne zarządzanie miejscami z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO, wyróżnionych Znakiem Dziedzictwa

- Europejskiego, pomnikami historii i szlakami kulturowymi w wymiarze świadomości międzynarodowej i lokalnej,
  - Trwała i programowa współpraca administracji publicznej ze środowiskami naukowymi obejmująca kształcenie kadr i definiowanie metod ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym,
  - Stworzenie modelowych porozumień kompetencyjnych służb konserwatorskich z samorządami i instytucjami ochrony zabytków,
  - Systematyczny rozwój sieci muzeów domowych, wsparcie i zachęcenie do współpracy właścicieli wartościowych kolekcji prywatnych, izb regionalnych i zbiorów kościelnych,
  - Promowanie dobrych praktyk z zakresu użytkowania i wykorzystania obiektów zabytkowych i kształtowania przestrzeni posiadających walory krajobrazowe,
  - Rozwijanie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej oraz integracji regionalnej budowanej w oparciu o ideę sieci obszarów, miejsc i instytucji,
  - Prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy – tworzenie miejsc pracy związanych z dziedzictwem kulturowym.
- Priorytet II. 2: Rozwijanie nowych możliwości zarządzania obiektami zabytkowymi związanych z wyzwaniem przyszłości:
    - Harmonijne łączenie walorów zabytków z ich współczesnymi funkcjami,
    - Stymulowanie rozwoju projektowania urbanistycznego, chroniącego i wzbogacającego przestrzeń kulturową i dziedzictwo,
    - Rewitalizacja miejscowości i obszarów prowadzona w zgodzie z historycznymi wartościami terenów i układów,
    - Unowocześnienie instytucji opieki nad zbiorami i zabytkami oraz rozwój infrastruktury turystycznej,
    - Stosowanie ekologicznych rozwiązań służących ograniczeniu emisji zanieczyszczeń, poprawie stanu i kosztów utrzymania zabytków oraz jakości życia Małopolan.
- 3) Cel operacyjny – *Kompetentna edukacja i promocja w zakresie wartości dziedzictwa kulturowego:*
- Priorytet III. 1: Kształtowanie postaw wrażliwości na wartości dziedzictwa kulturowego:
    - Edukowanie do odbioru dziedzictwa kulturowego, jego interpretacji i reinterpretacji,
    - Wprowadzanie adekwatnej oferty edukacyjnej o wartościach i różnorodności dziedzictwa kulturowego Małopolski,
    - Uwzględnianie potrzeb edukacji o dziedzictwie lokalnym i regionalnym w programach nauczania,
    - Budowanie silnej identyfikacji Małopolan z regionalnym dziedzictwem kulturowym.
  - Priorytet III. 2: Upowszechnianie walorów dziedzictwa kulturowego:

- Sprzyjanie rozwojowi sposobów spędzania czasu wolnego opartych na wartościach krajobrazu kulturowego oraz miejscowych tradycjach i autentyczności lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- Tworzenie rynku i promocja produktów tradycyjnych i regionalnych,
- Kreowanie placówek muzealnych jako ogniw lokalnej tożsamości, edukacji i regionalnej turystyki kulturowej,
- Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej i rekreacyjnej,
- Udostępnianie cyfrowe zasobów dziedzictwa materialnego i niematerialnego wraz z definiowaniem treści edukacyjnych i promocyjnych,
- Uwzględnianie potrzeb edukacji o dziedzictwie lokalnym i regionalnym w konkurencyjnej ofercie czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych,
- Prowadzenie aktywnego marketingu i systemowej promocji walorów i aspektów regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.⁶ Głównym celem dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego jest cel strategiczny B.4. Kształtowanie krajobrazu kulturowego. Obejmuje on następujące działania:

- B.4.1. Stworzenie systemu ochrony krajobrazu kulturowego;
- B.4.2. Zapobieganie rozproszaniu osadnictwa;
- B.4.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich;
- B.4.4. Ochrona tradycyjnych form gospodarowania, szczególnie na terenach górskich;
- B.4.5. Ochrona zabytków i rewitalizacja starej zabudowy;
- B.4.6. Humanizacja blokowisk.

Ochrona, utrzymanie i przywracanie zasobów dziedzictwa kulturowego nastąpi poprzez:

- ustanawianie nowych form ochrony zasobów kulturowych takich jak parki kulturowe;
- obejmowanie ochroną w studiach uwarunkowań i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wartościowych obiektów i zespołów znajdujących się poza rejestrem zabytków, w tym zabytków inżynierii;
- egzekwowanie zaleceń konserwatorskich oraz prawidłowości procesu rewaloryzacji i użytkowania obiektów zabytkowych;
- opracowanie i prowadzenie programów ochrony obiektów zabytkowych łączących ochronę z wykorzystaniem gospodarczo-społecznym;
- opracowanie i prowadzenie programów ochrony obiektów zabytkowych architektury regionalnej;
- opracowanie programu dotyczącego ochrony zespołów architektury militarnej i pól bitewnych oraz miejsc wydarzeń historycznych, w tym martyrologii;
- kształtowanie świadomości społeczeństwa o wartości zasobów zabytkowych oraz wartościach regionalnych;

---

⁶ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego*, przyjęty Uchwałą Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2003 roku

- dokumentowanie i opracowywanie pod względem naukowym zasobów dziedzictwa kulturowego;
- ochrona dorobku mniejszości etnicznych;
- stwarzanie warunków do rozwoju kultur subregionalnych w celu integracji społeczności rozdzielonych granicami administracyjnymi.

Wykorzystanie i udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego nastąpi poprzez:

- tworzenie ofert inwestycyjnych i poszukiwanie inwestorów proponujących wykorzystanie zasobów w sposób niekolidujący z charakterem i pierwotną funkcją obiektów;
- prowadzenie działań promocyjnych, organizacyjnych dla podniesienia świadomości społeczeństwa odnośnie znaczenia i wartości obiektów zabytkowych, a także możliwości ich wykorzystania.

Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych nastąpi poprzez:

- opracowanie programów kompleksowej rewaloryzacji zespołów staromiejskich z zachowaniem wymogów konserwatorskich przy zapewnieniu im doboru właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z oddziaływania układów komunikacyjnych;
- podejmowanie działań rewaloryzacyjnych zespołów staromiejskich wg priorytetów wynikających z ich wartości;
- promowanie wzorów gospodarowania w centrach historycznych miast i miasteczek;
- obejmowanie kompleksową rewaloryzacją zespołów urbanistycznych i ruralistycznych w obrębie proponowanych rezerwatów i parków kulturowych;
- eksponowanie i odtwarzanie w sylwetkach miejscowości dominant architektonicznych takich jak wieże kościołów, klasztorów, zamków ratuszy oraz wkomponowywanie nowych;
- przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania zabudowy wsi oraz powstawania ciągów zabudowy wzdłuż dróg powodujących łączenie się odrębnych miejscowości.

Zachowanie i ochrona krajobrazu kulturowego nastąpi poprzez:

- obejmowanie ochroną w formie rezerwatów kulturowych terenów o wybitnych walorach kulturowych;
- obejmowanie ochroną w formie parków kulturowych terenów o wysokich walorach kulturowych;
- zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej w celach dydaktycznych, turystycznych i naukowych;
- powstrzymanie zanikania specyficznych i wyjątkowych form krajobrazu poprzez znalezienie dla nich nowych funkcji i sposobów utrzymania;
- stworzenie programu ochrony zabytków architektury drewnianej i historycznego krajobrazu naturalno-kulturowego polan gorczańskich oraz ich promocji jako produktu turystycznego;
- wspieranie tradycyjnych form rolnictwa na terenach górskich, w tym hodowli owiec.

Zachowanie, ochrona i kształtowanie architektury regionalnej nastąpi poprzez:

- utrzymanie zróżnicowania regionalnego krajobrazu architektonicznego (Podhale, Orawa, Spisz, Pogórze, Ziemia Krakowska);
- ochrona najcenniejszych obiektów „in situ” oraz rozwoju muzeów typu skansenowskiego;

- obejmowanie w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego problematyki form zabudowy tradycyjnej oraz egzekwowanie nawiązywania nową architekturą do lokalnych form i materiałów;
- podnoszenie świadomości o wartości architektury regionalnej;
- tworzenie programów pomocy w zachowaniu i konserwacji zabytkowych obiektów architektury regionalnej.

Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej nastąpi poprzez:

- wytypowanie obiektów zabytkowych o randze regionalnej i krajowej;
- podejmowanie działań na rzecz wpisania na listę światowego dziedzictwa natury i kultury UNESCO obiektów o najwyższej randze;
- podejmowanie prac dla wytypowania i weryfikowania listy obiektów mogących potencjalnie spełniać warunki wpisu na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Zachowanie i ochrona niematerialnych wartości kulturowych, stanowiących o tożsamości regionu nastąpi poprzez:

- podjęcie prac na rzecz inwentaryzacji zasobów niematerialnych (miejsc kultu, szlaków pielgrzymkowych, ośrodków tradycji, obyczajów i obrzędów);
- promowanie imprez kultywujących tradycję, regionalny strój, obrzędy;
- wspieranie zanikających zawodów;
- wykorzystanie niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego w ofercie turystycznej województwa.

Podejmowanie działań organizacyjnych, badawczych i promocyjnych poprzez:

- inicjowanie i wspieranie współpracy między samorządami na rzecz ochrony i promocji zasobów kulturowych;
- wspieranie współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego pomiędzy służbami konserwatorskimi i samorządami;
- wspieranie wydawnictw i autorów publikujących problematykę kultury i tradycji regionu;
- podejmowanie działań na rzecz komputeryzacji obiektów wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków oraz upowszechnianie wiedzy na ten temat m.in. przez strony www;
- wspieranie organizacji imprez regionalnych popularyzujących materialne lub niematerialne zasoby kulturowe regionu.

Integracja ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez:

- obejmowanie ochroną krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi, ruralistycznymi i architektonicznymi;
- wykorzystanie wartości kulturowych dla rozwoju gospodarczego regionu;
- opracowanie katalogu ofert kulturowych województwa;
- wspieranie podmiotów gospodarczych zainteresowanych ochroną i konserwacją oraz wykorzystaniem obiektów zabytkowych;
- promocja produktu kulturowego Małopolski na rynku krajowym i zagranicznym.

4.3 Dokumenty szczebla powiatowego

Strategia Rozwoju Powiatu Olkuskiego na lata 2016-2023⁷ diagnozuje powiat olkuski jako obszar mający do zaoferowania oryginalne walory przyrodnicze i kulturowe o znaczeniu co najmniej krajowym - Pustynia Błędowska, krajobraz jurajski, obiekty na Szlaku Orlich Gniazd, starówka olkuska i tradycje miejskie Olkusza, unikalne zabytki architektury, obszary NATURA 2000. Walory te w konkurencji z regionalnymi ośrodkami turystycznymi (Kraków, Wieliczka, Oświęcim, Wadowice, itp.) są mniej znane i z pewnością w przewidywanej przyszłości nie będą stanowić głównej gałęzi gospodarczej powiatu. Atuty powiatu nie są też w pełni wykorzystywane dla rozwoju oferty czasu wolnego. Przyczyną tego stanu rzeczy jest m.in. brak produktów turystycznych, wciąż niewystarczająca infrastruktura turystyczno-wypoczynkowa, brak spójnej oferty turystyczno-rekreacyjnej gmin powiatu, słabo rozwinięta sieć szlaków pieszych i tras rowerowych, a także brak ich zintegrowania oraz brak jednolitego i skutecznego systemu promocji, wizualizacji i informacji w zakresie oferty spędzania czasu wolnego, zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych, czy ograniczone możliwości zwiedzania. Strategia postępowania przewiduje przede wszystkim dalszy rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjno-turystycznej, a także działania związane z zachowaniem obiektów o wysokich walorach historyczno-kulturowych oraz wdrażanie oryginalnych przedsięwzięć kulturalnych, które z jednej strony powinny przełożyć się na wzrost zainteresowania powiatem olkuskim wśród potencjalnych odwiedzających (mieszkańcy aglomeracji krakowskiej i górnośląskiej, turyści zagraniczni, turyści kwalifikowani – zainteresowani oryginalnymi walorami przyrodniczymi, kulturowymi i rekreacyjnymi, itp.), a z drugiej strony przyczynić się do wzrostu zamożności mieszkańców. Oryginalność walorów powiatu olkuskiego powinna być traktowana jako ważny argument w działaniach promocyjnych.

Wśród celów strategicznych w dokumencie tym tylko jeden związany jest z dziedzictwem kulturowym: *Kształtowanie zintegrowanej i różnorodnej oferty czasu wolnego*. W celu ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego wyznaczono cele operacyjne i związane z nimi kierunki działania, do których należą:

1. Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i turystyczno-rekreacyjnej:
  - Renowacja kluczowych dla powiatu olkuskiego obiektów dziedzictwa kulturowego oraz inwestycje w innowacyjne rozwiązania technologiczne,
  - Włączanie zabytków oraz innych obiektów o wysokich walorach historyczno-kulturowych Ziemi Olkuskiej w obieg społeczno-gospodarczy (np. adaptacja na cele publiczne, wykorzystanie komercyjne).
2. Budowa i promocja zintegrowanej oferty czasu wolnego na terenie powiatu olkuskiego
  - Dążenie do utworzenia wspólnej marki, integrującej ofertę oraz promocję dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego powiatu olkuskiego,
  - Wykreowanie produktów turystycznych powiatu olkuskiego o znaczeniu regionalnym i ogólnokrajowym – na bazie oryginalnych walorów kulturowo-przyrodniczych Ziemi Olkuskiej,

---

⁷ *Strategia Rozwoju Powiatu Olkuskiego na lata 2016-2023*, Uchwała Nr XVIII/159/2016 Rady Powiatu w Olkuszu z dnia 25.05.2016 r. Rada Powiatu Olkuskiego nie przyjęła dotychczas nowej strategii.

- Wykreowanie produktów turystycznych powiatu olkuskiego o znaczeniu regionalnym i ogólnokrajowym – na bazie oryginalnych walorów kulturowo-przyrodniczych Ziemi Olkuskiej,
- Rozwój oferty czasu wolnego dla osób niepełnosprawnych, seniorów, dzieci i młodzieży oraz całych rodzin z wykorzystaniem istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej,
- Rozwój jednolitego systemu wizualizacji i identyfikacji atrakcji turystycznych na terenie powiatu,
- Koordynacja współpracy, w tym współpracy ponadpowiatowej, w zakresie promocji oraz tworzenia oferty turystyczno-rekreacyjnej pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i kapitałem prywatnym (promocja w sąsiednich aglomeracjach, materiały promocyjne, targi i wydarzenia turystyczno-rekreacyjne, itp.)

Program Opieki nad Zabytkami dla powiatu

Dla powiatu olkuskiego nie został opracowany program opieki nad zabytkami.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Dokumenty programowe gminy

Strategia Rozwoju Gminy Bolesław na lata 2025 - 2035⁸ zawiera zagadnienia z zakresu dziedzictwa kulturowego.

W Celu operacyjnym 1.3 – Dywersyfikacja struktury lokalnej gospodarki i wsparcie rozwoju przedsiębiorczości wśród wskazanych kierunków działań zamieszczono promocję i dbanie o dziedzictwo kulturowe i historyczne gminy

W Celu operacyjnym 3.3 – Atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego wśród wskazanych kierunków działań zamieszczono wspieranie działań na rzecz dziedzictwa kulturowego, uczestnictwa w kulturze i kultywowanie tradycji.

W strategii wskazano następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- Należy dążyć do utrzymania obiektów i terenów o wartościach kulturowych.
- Zakazuje się dokonywania przekształceń przestrzeni powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych.
- Nie należy wprowadzać elementów zagospodarowania terenu, które mogłyby przesłaniać eskożycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych

Realizacja zawartych w strategii kierunków działań pozwoli na zachowanie i ochronę oraz rozwój i promocję dziedzictwa kulturowego gminy.

---

⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Bolesław na lata 2025-2035*. Uchwała Nr XXI/132/2025 Rady Gminy Bolesław z dnia 23.09.2025 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław.⁹

W dokumencie tym wskazano, że Gmina Bolesław należy do gmin bardzo atrakcyjnych pod względem występujących tu obiektów o wysokich walorach kulturowych. W dokumencie wskazano zasoby do ochrony.

I. Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

1. Dwór w Bolesławiu ul. Główna 55 (rej. zabytków nr A-1297/83 z 10.08.1983 (Kat.) [A-684/M]);
2. Zespół dworski: dwór, ogród z sadem, założenie gospodarcze z budynkiem folwarcznym, w Krzykawce (rej. zabytków nr A-1222/76 z 09.11.1976 (Kat.));
3. Relikt średniowiecznego, rycerskiego gródka z XII – XIV wieku w Krzykawce wpisany do rejestru zabytków pod numerem C-1487/92;
4. Cmentarz żydowski w Krzykawce, rej. zabytków [A-1378/M] z 30.10.2013.

II. Strefa ochrony konserwatorskiej obejmująca najistotniejszą część całości czytelnego do dziś historycznego rozplanowania, kształtowanego wokół dawnego ośrodka układu, jakim był pałac i zespół sakralny. W zasięgu strefy obowiązuje:

1. utrzymanie kolorystyki dachów w tonacjach: ciemnoczerwonej, ceglastoczerwonej, brązowej, grafitowej, czarnej,
2. zakaz lokalizacji hal magazynowych i produkcyjnych,
3. zakaz lokalizacji otwartych składów,
4. ograniczenie wysokości zabudowy do 14 m,
5. ograniczenie wysokości obiektów infrastruktury technicznej do 16 m,
6. zakaz montowania urządzeń do produkcji energii ze źródeł odnawialnych na połaciach dachów widocznych od strony przestrzeni publicznych.

III. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych - w dokumencie studium wskazano 65 obiektów

Dla obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków ustalono:

- a) zachowanie i utrzymanie substancji zabytkowej i detalu architektonicznego,
- b) zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,
- c) zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych,
- d) zakaz montowania urządzeń do produkcji energii ze źródeł odnawialnych na połaciach dachów widocznych od strony dróg publicznych.

IV. Stanowiska archeologiczne według kart AZP - w dokumencie studium wskazano 44 stanowiska.

⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolesław*, Uchwała Nr XIX/160/2012 Rady Gminy Bolesław z dnia 19 września 2012 r. z późn. zm.

Plany zagospodarowania przestrzennego gminy

Ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego i zabytków zawarto we wszystkich obowiązujących na obszarze gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokrywają całą powierzchnię gminy. Obowiązują:

- 1) Uchwała Nr XLIV/437/2022 Rady Gminy Bolesław z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krzykawka; w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
  - 1) *Na obszarze objętym zmianą planu występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych:*
    - a) *dwór przy ul. Starowiejskiej 4 z 1724 r. oraz oficyna dworska przy ul. Starowiejskiej 2 – wpis do rejestru A-890/M,*
    - b) *cmentarz żydowski przy ul. Podgórskiej z 1924 r. – wpis do rejestru A-1378/M,*
    - c) *relikty średniowiecznego gródka rycerskiego z XIII-XIV wieku – wpis do rejestru C-1487/92;*
  - 2) *Na obszarze objętym zmianą planu występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych:*
    - a) *budynek mieszkalny przy ul. Starowiejskiej 123,*
    - b) *budynek mieszkalny przy ul. Starowiejskiej 69 z 1910 r.,*
    - c) *budynek mieszkalny przy ul. Starowiejskiej 37 z 1932 r.,*
    - d) *budynek dworski przy ul. Starowiejskiej,*
    - e) *budynek mieszkalny przy ul. Podgórskiej 72 z 1930 r.,*
    - f) *kapliczka przy ul. Kościelnej,*
    - g) *budynek mieszkalny przy ul. F. Nullo 23 z 1932 r.,*
    - h) *budynek mieszkalny przy ul. F. Nullo 7 z 1935 r.;*
  - 3) *Dla obiektów wpisanych do rejestru i gminnej ewidencji zabytków wymienionych w pkt 1 i 2 ustala się:*
    - a) *zachowanie i utrzymanie substancji zabytkowej i detalu architektonicznego,*
    - b) *zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,*
    - c) *zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych,*
    - d) *w przypadku wyłączenia obiektu z rejestru lub ewidencji zabytków nie obowiązują ustalenia określone w pkt a) lit. a-c;*
  - 4) *Wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej bezpośrednią obejmującą bezpośrednio otoczenie dworku wraz z oficyną dworską, dla której ustala się:*
    - a) *zapewnienie ekspozycji obiektów zabytkowych,*
    - b) *podporządkowanie wszelkich działań rewaloryzacyjnych i rekompozycyjnych dominancie zabytkowego dworku;*
  - 5) *Na obszarze objętym zmianą planu występują stanowiska archeologiczne, dla których obowiązują:*

- a) *współdziałanie w zakresie zamierzeń związanych z prowadzeniem prac ziemnych z odpowiednim organem do spraw ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnym,*
- b) *zapewnienie warunków dla nadzoru archeologicznego lub badań archeologicznych;*
- 6) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.*

2) Uchwała Nr XXXV/334/2017 Rady Gminy Bolesław z dnia 6 listopada 2017 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Ujków Nowy, Małobądz i Krze z późn. zm. (tekst jednolity Dz. Urz. Woj. Mał. z 2020 r. poz. 1638); w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych – nie formułuje się zapisów w tym zakresie;*
- 2) *Na obszarze objętym zmianą planu występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych:*
  - a) *kapliczka św. Anny z 1911 r. przy ul. Kmieciej w Małobądzu,*
  - b) *kapliczka z 1912 r przy ul. Górnej w Ujkowie,*
  - c) *budynek mieszkalny z 1935 r. przy ul. Górnej 106 w Ujkowie,*
  - d) *krzyż przydrożny z 1934 r. w Ujkowie Nowym;*
- 3) *Dla obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wymienionych w pkt 2 ustala się:*
  - a) *zachowanie i utrzymanie substancji zabytkowej i detalu architektonicznego,*
  - b) *zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,*
  - c) *zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych,*
  - d) *w przypadku wyłączenia obiektu z ewidencji zabytków nie obowiązują ustalenia określone w pkt 3) lit. a-c;*
- 4) *Na obszarze objętym zmianą planu występują stanowiska archeologiczne, dla których obowiązuje:*
  - a) *współdziałanie w zakresie zamierzeń związanych z prowadzeniem prac ziemnych z odpowiednim organem do spraw ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnym,*
  - b) *zapewnienie warunków dla nadzoru archeologicznego lub badań archeologicznych;*
- 5) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia,*

zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.

- 3) Uchwała Nr XXXVII/356/2017 Rady Gminy Bolesław z dnia 27 grudnia 2017 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krzykawa z późn. zm. (tekst jednolity Dz. Urz. Woj. Mał. z 2020 r. poz. 1637); w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych – nie formułuje się zapisów w tym zakresie;*
  - 2) *Na obszarze objętym zmianą planu występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych:*
    - a) *kapliczka z 1890 r. przed budynkiem nr 48 w Krzykawie,*
    - b) *kapliczka św. Jana Nepomucena z 1895 r., Stara Wieś,*
    - c) *zespół zabudowy, Krzykawa 8,*
    - d) *budynek mieszkalny, Krzykawa 9,*
    - e) *budynek mieszkalny z 1938 r., Krzykawa 26,*
    - f) *budynek mieszkalny z 1907 r., Krzykawa 55,*
    - g) *budynek mieszkalny z 1940/1950 r., Krzykawa 65,*
    - h) *budynek mieszkalny z 1920 r., Krzykawa 69,*
    - i) *budynek mieszkalny z 1924 r., Krzykawa 82,*
    - j) *budynek mieszkalny z 1936 r., Krzykawa 87,*
    - k) *budynek mieszkalny z 1905 r., Krzykawa 101;*
  - 3) *Dla obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wymienionych w pkt 2 ustala się:*
    - a) *zachowanie i utrzymanie substancji zabytkowej i detalu architektonicznego,*
    - b) *zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,*
    - c) *zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych,*
    - d) *w przypadku wyłączenia obiektu z ewidencji zabytków nie obowiązują ustalenia określone w pkt lit. a-c;*
  - 4) *Na obszarze objętym zmianą planu występują stanowiska archeologiczne, dla których obowiązują:*
    - a) *współdziałanie w zakresie zamierzeń związanych z prowadzeniem prac ziemnych z odpowiednim organem do spraw ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi,*
    - b) *zapewnienie warunków dla nadzoru archeologicznego lub badań archeologicznych;*
  - 5) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że*

mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.

- 4) Uchwała Nr VIII/64/2019 Rady Gminy Bolesław z dnia 3 czerwca 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krążek, Podlipie i Międzygórze z późn. zm., w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych – nie formułuje się zapisów w tym zakresie;*
  - 2) *Na obszarze objętym zmianą planu występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych:*
    - a) *budynek mieszkalny z 1939 r., Międzygórze 11,*
    - b) *budynek mieszkalny z 1939 r., Międzygórze 12,*
    - c) *budynek mieszkalny z 1930 r., Międzygórze 28,*
    - d) *budynek mieszkalny z 1930 r., Podlipie 21,*
    - e) *budynek mieszkalny, Podlipie 90;*
  - 3) *Dla obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wymienionych w pkt 2 ustala się:*
    - a) *zachowanie i utrzymanie substancji zabytkowej i detalu architektonicznego,*
    - b) *zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,*
    - c) *zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych,*
    - d) *w przypadku wyłączenia obiektu z ewidencji zabytków nie obowiązują ustalenia określone w pkt 3 lit. a-c;*
  - 4) *Na obszarze objętym zmianą planu występują stanowiska archeologiczne, dla których obowiązuje:*
    - a) *współdziałanie w zakresie zamierzeń związanych z prowadzeniem prac ziemnych z odpowiednim organem do spraw ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi,*
    - b) *zapewnienie warunków dla nadzoru archeologicznego lub badań archeologicznych;*
  - 5) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.*
- 5) Uchwała Nr XVII/155/2020 Rady Gminy Bolesław z dnia 30 marca 2020 r. w sprawie uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części gminy Bolesław, obejmującej miejscowości Bolesław, Laski, Kolonia i Hutki, w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych, ani obiekty wpisane do ewidencji zabytków – nie formułuje się zapisów w tym zakresie;*
  - 2) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.*
- 6) Uchwała Nr XXV/245/2021 Rady Gminy Bolesław z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla obszaru eksploatacji piasku, w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych, ani obiekty wpisane do ewidencji zabytków – nie formułuje się ustaleń w tym zakresie;*
  - 2) *Na obszarze objętym zmianą planu wskazuje się obiekt dziedzictwa kulturowego - obejmowany ochroną zabytek górnictwa: sztolnia Pilecka (Staro-Olkuska), 1712 r., Bolesław – Hutki;*
  - 3) *Dla obiektu dziedzictwa kulturowego wskazanego do ochrony, wymienionego w pkt 2 ustala się:*
    - a) *zachowanie z dopuszczeniem zagospodarowania w formie skansenów dokumentacyjno-dydaktycznych,*
    - b) *zakaz zacierania terenowych śladów działalności górniczej poprzez niwelację gruntu;*
  - 4) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.*
- 7) Uchwała Nr XXVIII/281/2021 Rady Gminy Bolesław z dnia 22 czerwca 2021 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław obejmującej miejscowości Bolesław, Laski, Kolonia i Hutki z późn. zm., w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu występuje wskazany na rysunku obiekt wpisany do rejestru zabytków, podlegający prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych: dwór, Bolesław, ul. Główna 55, poł. XIX w. – nr wpisu do rej. A-684/M,*
  - 2) *Na obszarze objętym zmianą planu występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków, podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych:*
    - a) *aleja do cmentarza, Bolesław,*
    - b) *cmentarz, Bolesław,*

- c) kaplica z 1880 r., Bolesław Ponikowska,
  - d) pomnik wolności odbudowany w 2010 r. w miejscu pomnika z 1919 r. murowany z metalowym orłem, Bolesław, Główna,
  - e) budynek mieszkalny, murowany z 1900 r., Bolesław, Główna 23,
  - f) budynek mieszkalny, murowany z 1830 r., Bolesław, Główna 48,
  - g) budynek mieszkalny, murowany z 1830 r., Bolesław, Główna 50,
  - h) dwór, murowany z cegły i kamienia z połowy XIX w., Bolesław, Główna 55,
  - i) budynek folwarczny, Bolesław, Główna 61,
  - j) budynek mieszkalny, murowany, z 1900 r., Bolesław, Główna 63,
  - k) budynek mieszkalny, murowany, Bolesław, Główna 65,
  - l) budynek mieszkalny, murowany z 1905 r., Bolesław, Główna 42,
  - m) budynek mieszkalny, murowany z 1935 r., Bolesław, Główna 73,
  - n) Kościół p.w. Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archaniola, murowany, konsekrowany 26 maja 1906 r., Bolesław, Główna,
  - o) cmentarz parafialny z pocz. XVIII w. pierwszy nagrobek pochodzi z 1709 r., Bolesław, Główna,
  - p) kapliczka Najświętszej Marii Panny, murowana z plastikowym daszkiem z 1857 r., Bolesław, Główna,
  - q) kapliczka św. Barbary, murowana z metalowym daszkiem z 1905 – 1913 r., Bolesław, Główna,
  - r) kapliczka św. Nepomucena, murowana, Bolesław, Główna,
  - s) kapliczka, murowana z plastikowym daszkiem z 1904 r., Bolesław, Główna,
  - t) szkoła, murowana z 1937 – 1938 r., Bolesław, Główna,
  - u) OSP, murowana z 1907 r., Bolesław, Główna/Laskowska,
  - v) budynek mieszkalny, drewniany z 1920 r., Bolesław, Laskowska 33,
  - w) budynek mieszkalny, drewniano-murowany z 1900 r., Bolesław, Laskowska 59,
  - aa) budynek mieszkalny, drewniany z 1950 r., Bolesław, Kopalniana 51,
  - ab) aleje, Bolesław, Parkowa,
  - ac) krzyż, murowany z metalowym krzyżem, Hutki, Pomorska,
  - ad) budynek mieszkalny, drewniany z 1892 r., Hutki, Pomorska 13,
  - ae) budynek mieszkalny, drewniany z 1949 r., Hutki, Pomorska 47,
  - af) budynek mieszkalny, drewniany z 1912 r., Hutki, Pomorska 11,
  - ag) kapliczka, murowana z 1957 r., Laski, Główna,
  - ah) budynek mieszkalny, murowany z 1932 r., Laski, Błędowska 2,
  - ai) budynek mieszkalny, murowany z 1906 r., Laski, Błędowska 3,
  - aj) budynek mieszkalny, drewniany z 1945 r., Laski, Główna 10,
  - ak) budynek mieszkalny, murowany z 1934 r., Laski, Główna 23,
  - al) budynek mieszkalny, drewniany z 1930 r., Laski, Główna 25;
- 3) Na obszarze objętym zmianą planu wskazuje się obiekty dziedzictwa kulturowego obejmowane ochroną:
- a) kapliczki i krzyże przydrożne:
    - krzyż, żelbetowy, Bolesław - skrzyżowanie drogi do Starej Wsi,
    - kapliczka J. Nepomucena dziś M.B. Szkaplerznej, murowana, Bolesław - Stara Wieś,
    - kaplica (kościółek), murowana w ruinie, ok. XVII w., Bolesław - Ujków Stary, dz. ewid. 147/2,
    - krzyż z figurą Chrystusa, żelbetowy, Bolesław - Ujków Stary,

- kapliczka, murowana słupowa z 1938 r., Bolesław - Ujków Stary,
  - krzyż z figurą Chrystusa, stalowy, Bolesław - Ujków Stary,
  - krzyż, drewniany, Bolesław - Ujków Stary,
  - kapliczka Upadek II P. Jezusa, słupowo-szafkowa, Bolesław - Ćmielówka,
  - krzyż, metalowy na głazie kamiennym z 1934 r., Bolesław – Ćmielówka,
- b) pomnik pamięci: mogiła pomordowanych żołnierzy AK, krzyż z orłem, epitafium, z 1944 r., Bolesław - cmentarz nowy,
- c) zabytki górnictwa¹⁰:
- kopalnia odkrywkowa galeny i galmanu zwana Odkrywką Bolesławską, XVI-XIX w., Bolesław,
  - sztolnia Czajowska (Leśna) od 1873 r. zwana Bolesławską, 1564-1931 r., Bolesław,
  - szyb Aleksander i Hotel górniczy, XIX w., Bolesław,
  - kopalnia galeny i galmanu Dąbrówka, odkrywka Dąbrówka, XVI-XIX w. - pocz. XX w., Bolesław - Dąbrówka,
  - kanał Dąbrówka kopalni galeny i galmanu, XIX w., Bolesław,
  - sztolnia Pilecka (Staro-Olkuska), 1712 r., Bolesław – Hutki,
  - kopalnia odkrywkowa galeny i galmanu, Krążek, XVI-XIX w., Bolesław – Krążek,
  - płuczka galmanu Pomorzany, kopalnia „Józef” i „Ulisses”, 1890-1939 r., Bolesław,
  - sztolnia Ponikowska, XVI-XIX w., Bolesław – Hutki,
  - świetliki sztolni Ponikowskiej zwanej sztolnią Czajowską, XVI-XIX w., Bolesław – Hutki,
  - Sztolnia Ostowicka (Centaurijska), 1565 r., Bolesław,
- d) historyczne trakty drogowe:
- Stary Olkusz- Ujków Stary – Sławków,
  - Pomorzany - Karna - Biała – Błędów,
  - Klucze - Hutki – Laski,
  - Biała - Laski – Krzykawa,
  - Bolesław - Krążek;
- 4) Dla obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wymienionych w pkt 2 ustala się:
- a) zachowanie i utrzymanie substancji zabytkowej i detalu architektonicznego,
  - b) zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,
  - c) zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg publicznych,
  - d) w przypadku wyłączenia obiektu z ewidencji zabytków nie obowiązują ustalenia określone w pkt 4 lit. a-c;
- 5) Dla obiektów dziedzictwa kulturowego wskazanych do ochrony wpisanych wymienionych w pkt 3 lit. a ustala się:
- a) zakaz przekształceń powodujących obniżenie wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,
  - b) zakaz wprowadzania elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów od strony dróg publicznych,

---

¹⁰ Wszystkie nazwy obiektów, w tym sztolni, stanowią cytaty ustaleń mpzp

- c) dopuszcza się zmianę usytuowania krzyży i kapliczek w granicach do 10 m, w przypadku konfliktu z realizacją ciągów komunikacyjnych;*
  - 6) Dla obiektów dziedzictwa kulturowego wskazanych do ochrony wymienionych w pkt 3 lit. b ustala się zachowanie pamięci miejsca z dopuszczeniem zmiany formy upamiętnienia;*
  - 7) Dla obiektów dziedzictwa kulturowego wskazanych do ochrony wymienionych w pkt 3 lit. c ustala się:*
    - a) zachowanie z dopuszczeniem zagospodarowania w formie skansenów dokumentacyjno-dydaktycznych z zastrzeżeniem lit. c,*
    - b) zakaz zacierania terenowych śladów działalności górniczej poprzez niwelację gruntu,*
    - c) w przypadku nieistniejącego szybu „Aleksander” ustala się upamiętnienie w zasięgu terenu I MN-MW-U bez konieczności zachowania dokładnej lokalizacji obiektu oraz bez konieczności odtwarzania pierwotnej jego formy;*
  - 8) Dla obiektów dziedzictwa kulturowego wskazanych do ochrony wymienionych w pkt 3 lit. d ustala się zachowanie ciągłości z dopuszczeniem adaptacji na cele ogólnodostępnej turystyki i rekreacji (w szczególności: ścieżki piesze, rowerowe, edukacyjne, trakty konne);*
  - 9) Na obszarze objętym zmianą planu wskazuje się strefę bezpośredniej ochrony konserwatorskiej, dla której obowiązują:*
    - a) komponowanie zieleni w nawiązaniu do historycznego założenia dworsko-parkowego,*
    - b) dopuszcza się odtwarzanie i rekonstrukcję zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych,*
    - c) utrzymanie zieleni wysokiej, stanowiącej w widokach z drogi publicznej tło dla dworu wpisanego do rejestru zabytków,*
    - d) nie dopuszcza się napowietrznych sieci uzbrojenia terenu;*
  - 10) Na obszarze objętym zmianą planu wskazuje się strefę ochrony historycznej struktury układu osadniczego Bolesławia, dla której obowiązują:*
    - a) kolorystyka dachów: ciemnoczerwony, ceglastoczerwony, brąz, grafit, czarny,*
    - b) zakaz lokalizacji hal magazynowych i produkcyjnych,*
    - c) zakaz otwartych składów,*
    - d) nowe sieci elektroenergetyczne i telekomunikacyjne należy prowadzić jako podziemne,*
    - e) wysokość obiektów infrastruktury technicznej nie może przekraczać 16 m;*
  - 11) Na obszarze objętym zmianą planu występują wskazane na rysunku stanowiska archeologiczne, dla których obowiązują:*
    - a) współdziałanie w zakresie zamierzeń związanych z prowadzeniem prac ziemnych z odpowiednim organem do spraw ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi,*
    - b) zapewnienie warunków dla nadzoru archeologicznego lub badań archeologicznych;*
  - 12) Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.*
- 8) Uchwała Nr XXXII/307/2021 Rady Gminy Bolesław z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy

Bolesław w zasięgu miejscowości Krzykawa, Małobądz i Krze, w uchwale ustalenia dotyczące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury zapisane zostały w §8: Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) *Na obszarze objętym zmianą planu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegające prawnej ochronie dóbr kultury na podstawie przepisów odrębnych, ani obiekty wpisane do ewidencji zabytków – nie formułuje się ustaleń w tym zakresie;*
- 2) *Na obszarze objętym zmianą planu występuje stanowisko archeologiczne, dla którego obowiązuje:*
  - a) *współdziałanie w zakresie zamierzeń związanych z prowadzeniem prac ziemnych z odpowiednim organem do spraw ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi,*
  - b) *zapewnienie warunków dla nadzoru archeologicznego lub badań archeologicznych;*
- 3) *Obowiązuje ochrona przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi, wstrzymanie robót w miejscu odkrycia, zabezpieczenie znaleziska i powiadomienie o odkryciu właściwych służb ochrony zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi.*

5.2 Zarys historii przekształceń przestrzennych obszaru gminy

Badania archeologiczne wykazały pierwsze ślady osadnictwa na obszarze gminy Bolesław pochodzące już z epoki kamienia. W 1259 r. Bolesław Wstydlivy założył wieś Bolesław, która przeszła w posiadanie biskupstwa krakowskiego. Kolejne informacje, pochodzące z 1470 roku dotyczą miejscowości Ujków, która stała się własnością rajców olkuskich. Dokument króla Aleksandra I z 1504 roku potwierdza informacje o eksploatacji galeny we wsi Bolesław – wsi szlacheckiej, graniczącej z dobrami miasta Olkusza. Pierwsze wzmianki o miejscowości Krzykawka pojawiły się w 1509 r. W połowie XVI w. Zygmunt August król polski wydał dekret „w sprawie budowania urzędzeń górniczych na terenie wsi Bolesław”. W 1564 r. rozpoczęto już budowę Sztolni Czajowskiej z rzeki Białki od Lasek ku Bolesławiu i Bukownu, a w 1566 r. pojawiła się druga Sztolnia – Ostowicka do rzeki Białki z Hutek ku Bolesławiu i Ujkowowi oraz Tłukiencie. Dokumenty z końca XVI w. zawierały już informacje o Kuźnicy Laski, która należała do parafii Sławków. Na przełomie XVI/XVII wieku na mapie Królestwa Polskiego pojawiła się droga od miejscowości Czeladź przez Będzin, Strzemieszyce, Sławków, Bukowno, Ujków, Olkusz aż do Krakowa. W pierwszej połowie XVII wieku ówczesny właściciel Bolesławia Marccjan Chełmski Ścibor ufundował kościół, który stał się filią Kościoła Parafialnego w Sławkowie. Od 1687 do 1756 roku właścicielem Dóbr Bolesławia, do których zaliczał się Bolesław, Laski, Ujków, Krzykawka, Małobądz był Franciszek Romiszewski. W XVIII w. powstał dworek w Krzykawce (1724) i pojawiły się pierwsze wzmianki o Hutkach i Małobądz (1728). Na mapie kopalń pochodzącej z 1772 zaznaczono kopalnie kruszcu w miejscowościach - Bolesław, Starczynów, Tłukienka, Pomorzany, Krzykawa, Krążek, Ujków, Niewiernej, Sztymbarku k. Ujkowa i Cienkim. Pod koniec XVIII wieku Małobądz stał się już własnością szlachecką. Ze spisu z 1789 roku wynika, iż w Bolesławiu żyło już 408 osób, istniało 105 domów, folwark

oraz młyn, tartak, folusz i huta ołowiu. Krzykawę zamieszkiwało wówczas 132 mieszkańców i istniało 31 domów, Krzykawkę zamieszkiwało 188 osób i było 28 domów, w Małobadzu był 1 dom i folwark oraz 8 mieszkańców, natomiast w Ujkowie były 32 domy i 163 mieszkańców, a w Hutkach – 4 domy. W tym też roku została utworzona parafia rzymsko-katolicka w Bolesławiu, a kilka lat później hrabia Moszyński ufundował dla kościoła dzwon.

W pierwszej połowie XIX w. powstało Towarzystwo Szkół Elementarnych w Bolesławiu, uruchomiono kopalnię „Bolesław”, powstała kolonia górnicza Krążek i Thukienka, wydrążono szyb „Żelazny” w okolicach Hutki oraz wybudowano płuczkę w pobliżu szosy do Bolesławia, która działa do końca XIX w. Pierwsze wzmianki o miejscowości Podlipie pochodzą z 1857 roku, gdy pisano o nowo rozplanowanej kolonii. Ważną datą dla gminy stał się 5 maja 1863 roku, gdy w bitwie pod Krzykawką zginął bohaterski obrońca Polski - płk wojsk włoskich Francesco Nullo.¹¹

W 1809 roku powstał powiat olkuski, ustanowiony przez rząd Księstwa Warszawskiego. Gmina Bolesław oficjalnie została utworzona 20 lutego 1809 roku. Po 1816 roku tereny te weszły w skład Królestwa Polskiego - obwód Olkusz, z siedzibą województwa w Kielcach. Województwo w 1837 roku przemianowano na gubernię, a w roku 1845 ukazem zamieniono obwody na powiaty, w związku z czym ten zmienił nazwę z Guberni krakowskiej na kielecką, po czym Gubernia kielecka i radomska zostały połączone w jedną gubernię - radomską.

Pod koniec XIX wieku Bolesław posiadał charakter miasteczka. Działały tu kopalnie galmanu i błyszczu ołowiu, powstała gorzelnia i browar. W 1875 r. kopalnia i płuczka zatrudniała już 480 robotników. Na początku XX wieku w Bolesławiu powstała również Gminna Biblioteka, Straż Ogniowa, poczta i szkoła. Po odzyskaniu niepodległości powiat olkuski znalazł się w województwie kieleckim. Taki stan utrzymał się do 1939 roku. Po podziale gmina Bolesław znalazła się na terytorium III Rzeszy Niemieckiej. 20 stycznia 1945 roku doszło do wyzwolenia Bolesławia i okolic spod okupacji hitlerowskiej. Po II wojnie światowej Gminę Bolesław przyłączono do województwa krakowskiego. Od 1975 roku administracyjnie i terytorialnie przynależał do województwa katowickiego. Ostatecznie jednak od 1 stycznia 1991 roku Gmina Bolesław znalazła się w województwie małopolskim z siedzibą administracyjną w Krakowie.

Od końca 2020 r. następują zmiany związane z podnoszeniem się poziomu wód. W wyniku likwidacji kopalni „Olkusz-Pomorzany” został wyłączony system odwadniania wyrobisk kopalni, tj. w szybach „Chrobry”, „Mieszko” i „Dąbrówka”. W związku z tym następują zmiany stosunków wodnych, powstają obszary podtopień i zalewiska.

5.3 Charakterystyka zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.3.1. Zabytki nieruchome objęte wpisem do rejestru

Obiekty, zespoły i założenia przestrzenne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającej z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie prace remontowe, zmiany funkcji

---

¹¹ Makar M., Liszka J., Ks. Budacz T. „Nasza Mała Ojczyzna – Bolesław i okolice”, Krzykawka 2006

i przeznaczenia takich obiektów wymagają zgody odpowiedniego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, w przypadku gminy Bolesław - Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie. Na obszarze gminy Bolesław znajdują się 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków:

A-684/M – Dwór w Bolesławiu (wpis A-1297/83 z 10.08.1983 r.) Dwór położony jest w parku w centralnej części Bolesławia, przy ulicy Głównej 55. Historia dworku ściśle związana jest ze „Wzgórzem Pałacowym”, na którym w połowie XVII w. zbudowano siedzibę właścicieli Bolesławia. Jest to dawna oficyna pałacowa stojąca nieopodal wzgórza. Dworek zaadoptowano na siedzibę właścicieli w połowie XIX w, gdy pałac zaczął popadać w ruinę.

Fot. Agnieszka Rozenau-Rybowicz

W przebudowanym z dawnej oficyny dworku, zamieszkała Konstancja Łęcka, która od 1842 roku stała się prawną właścicielką Bolesławia. Dworek zbudowany w stylu neoklasycystycznym, przedstawia typowe dla połowy XIX wieku rozwiązania budowli szlacheckich. Założenie swym kształtem przypomina literę „L” – wydłużony prostokąt z dobudowaną pod kątem prostym bryłą od strony zachodniej. Część starsza to budynek parterowy, po remoncie całkowicie podpiwniczony, nakryty dachem czterospadowym. Ściany zewnętrzne zbudowane z kamienia łamanego i cegły o grubości do 1 m. Wnętrze tworzy układ dwutraktowy, asymetryczny, z salonem we wschodnim narożniku zajmującym szerokość obu traktów. Fundamenty i mury piwnic żelbetowe. Część nowsza powstała na początku XX wieku, zbudowana została z cegły na planie prostokąta. Główne wejście tworzy charakterystyczny dla architektury klasycystycznej sześciokolumnowy portyk oraz gzyms, dobudowany w 1910 roku. Wejście boczne, od strony wschodniej tworzy niewielki drewniany ganek. Wejście do piwnic możliwe jest z zewnątrz od strony wschodniej obiektu oraz dwiema wewnętrznymi klatkami schodowymi. Od strony północnej rozciąga się widok na tereny dawnego ogrodu przechodzącego od południa w rozległy park.

A-890/M - Zespół dworski: dwór, założenie gospodarcze i park (wpis A-114/16/57 z 12.11.1957 r. oraz A-1222/76 z 09.11.1976 r.). Dworek szlachecki z początku XVIII wieku, w czasie gdy właścicielami Bolesławia i okolic była rodzina Romiszewskich. Dworek reprezentuje typowy styl zwany „polskim”. Zbudowany na planie prostokąta, pierwotnie drewniany o konstrukcji zrębowej, częściowo podpiwniczony, nakryty dachem krakowskim. Za czasów ostatnich przedwojennych właścicieli – Marii i Antoniego Boguckich, w dworku gościli ministrowie, senatorowie czy prezydent Warszawy. Podczas okupacji

Fot. Agnieszka Rozenau-Rybowicz

dobrami dworskimi zarządzali Niemcy. Wówczas na krótko wprowadziła się tutaj także Maria Płonowska, znakomita malarka polska. Po wojnie do dworku powróciła Maria Bogucka i mieszkała tu do śmierci w 1950 roku. Następnie dobra Boguckich przeszły na własność Skarbu Państwa jako „Folwark Krzykawka”. Budynek dworu przez kolejne lata użytkowany był jako budynek administracyjny m.in. gospodarstwa rolnego i spółdzielni produkcyjnej. W końcu lat 60-tych opuszczony dworek powoli chylił się ku upadkowi. Z parku ocalały nieliczne drzewa, najstarsze ponad 300-letnie. W latach 80. XX w. został zrekonstruowany jako murowany, tynkowany, parterowy, na rzucie prostokąta, nakryty łamanym dachem polskim, kryty gontem. Główne wejście centralnie w elewacji, prowadzi przez zadaszony ganek wsparty na czterech kolumnach. Wnętrze w układzie 2-traktowym składa się z 4 pomieszczeń rozdzielonych przechodnią sienią. W dworku mieści się filia CK im. Marii Płonowskiej oraz filia Gminnej Biblioteki w Bolesławiu. Całość otacza niewielki park z zachowanym starodrzewem również wpisany do rejestru zabytków. Pozostałości zabudowań folwarcznych znajdują się po wsch. stronie dworu.

A-890/M - Oficyna (wpis A-114/16/57 z 12.11.1957 r. oraz A-1222/76 z 09.11.1976 r.). Oficyna mieszkalna w założeniu dworskim, zlokalizowana na wschód od dworu. Budynek murowany, konstrukcji ceglanej, parterowy, wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta. Dach czterospadowy, pokryty falistymi płytami eternitowymi. Elewacje tynkowane, bezstylowe.

Fot. Agnieszka Rozenau-Rybowicz

A-1378/M - Cmentarz żydowski w Krzykawce z początku XX wieku (wpis z 30.10.2013 r.). Cmentarz żydowski formalnie założony na początku lat dwudziestych przez Żydowską Gminę Wyznaniową w Sławkowie. Teren pod cmentarz został wykupiony w 1924 roku od Karola Gaszyńskiego, właściciela dworku w Krzykawce. Najstarszy zidentyfikowany na podstawie nagrobka pochówek pochodzi z 1904 r. W części północnej znajdują się mogiły bardzo proste w swojej formie: jednakowe, leżące na ziemi pomniki. Są to groby Żydów pomordowanych podczas II wojny światowej. Zachowały się 293 wykute w białym lub czerwonym piaskowcu macewy z okresu międzywojennego. Macewy mają różny kształt. 85 z nich to prostokąty stojące pionowo, inne mają piętrowy podział płyty nagrobnej na cokół, płaszczyznę inskrypcyjną, którą od przyczółku oddziela listwowy gzyms. Zwieńczona łukiem z naddatkiem mającym jakiś symbol. Sześć macew posiada bardzo bogatą ornamentykę z płaskorzeźbami. Są tu nagrobki secesyjne w kształcie prostokąta z wyrytymi na nich ornamentami

Fot. Agnieszka Rozenau-Rybowicz

roślinnymi. Znajdują się nagrobki „eklektyczne”, o kształcie prostokąta, z nieznacznie wyodrębnionym cokołem i przyczółkiem zwieńczonym ćwierćkolistymi naddatkami oraz macewy w kształcie rzeźbionych pni drzew. Na macewach płasko rzeźbione księgi, cytaty z biblii, zwierzęta, dzbany pochylone nad misą, dłonie w geście kapłańskim, stylizowane Drzewa Życia, stylizowane liście palmy. Niektóre z nagrobków posiadają podpis autora nagrobka. Znaczna część macew nie zawiera nazwisk zmarłych, tożsamość określają powiązania rodzinne. Cmentarz należy do najlepiej zachowanych tego typu obiektów w Polsce.

5.3.2. Zabytki archeologiczne objęte wpisem do rejestru

Na obszarze Gminy Bolesław znajduje się jedno stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w miejscowości Krzykawka: Nr AZP – 97-51/42, typ stanowiska: gródek stożkowy, kultura: średniowiecze, chronologia: 2 poł. XIII – XIV w., nr wpisu do rejestru: 1487/92.

C-1487/92 – Relikty średniowiecznego gródka rycerskiego - Przeprowadzone w latach 80. XX wieku badania archeologiczne potwierdziły, że na obszarze Krzykawki funkcjonował w średniowieczu (od XIII do pocz. XIV w.) gródek rycerski. Miejsce gdzie się wznosił to wyniosły cypel z trzech stron otoczony bagnami, a od wschodu odcięty szeroką fosą. Gródek składał się z małego kopca i stosunkowo dużego majdanu mającego kształt trójkąta o długości boku ok. 40 m. Obie części gródka oddzielone były szeroką fosą przez którą przerzucony był drewniany most. Był to most o szerokości ok. 2 m wsparty na 4 narożnych słupach, które prawdopodobnie miały obudowę kamienną mającą na celu wzmocnienie filaru mostu (dwie takie obudowy kamienne stwierdzono). Tak wielki majdan świadczyć może, że gródek służył jako miejsce schronienia dla całej miejscowej ludności. Wewnątrz majdanu usytuowany był także niewielki budynek o konstrukcji słupowej, który mógł być obiektem gospodarczym lub obronnym, zabezpieczający wejście na most. Na kopcu stała drewniana wieża o długości podstawy 5 m i konstrukcji zrębowej, kilkukondygnacyjna, mająca funkcje mieszkalno-obronne i reprezentacyjne. Wśród odkrytych na tym obszarze przedmiotów przedmiotów znalazły się liczne metalowe narzędzia, części uzbrojenia oraz pozostałości oporządzenia rycerskiego a także przedmioty codziennego użytku i do wytopu ołowiu. Gródek padł zapewne ofiarą jakiegoś najazdu i spłonął, gdyż ostatnią warstwą archeologiczną jest spalenizna. Przypuszcza się, że do spalenia gródka mogło dojść za czasów wojowniczego biskupa Jana Muskaty (przełom XII-XIV w.). Obszar grodziska w Krzykawce i ściany parowu od północy porastają potężne okazy dębów i buków.

5.3.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W marcu 2014 r. dokonano weryfikacji zasobów obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, w wyniku której sporządzono gminną ewidencję zabytków obejmującą 75 obiektów. Obecnie GEZ obejmuje 64 obiekty. Aktualne są 3 decyzje o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych oraz 1 dotycząca wpisu do rejestru zabytków archeologicznych.

Tabela 1 Obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków gminy Bolesław – stan na rok 2021

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
1.	Bolesław	1618/40	32-329	ul. Główna 55	Dwór	murowany z cegły i kamienia	poł. XIX w.	
2.	Bolesław	1618/113	32-329	ul. Parkowa	Aleja	-		
3.	Bolesław	696/10	32-329	ul. Główna	Kościół p.w. Macierzyństwa NMP i św. Michała Archanioła	murowany	II poł. XIX w., konsekracja - 26 maj 1906 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
4.	Bolestaw	696/7, 696/8, 696/10	32-329	ul. Główna	Stary cmentarz parafialny		pocz. XVIII - pierwszy nagrobek z 1709 r.	
5.	Bolestaw	1603, 1615, 1616, 1618/54, 1604/9, 1604/6, 1604/5, 1604/4	32-329	przy drodze do Bukowna	Cmentarz		między 1915 a 1935 r.	
6.	Bolestaw	1617	32-329	ul. Główna	Aleja do cmentarza		między 1915 a 1935 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
7.	Bolesław	710/2	32-329	ul. Główna 96	Szkoła	murowana	1937-1938 r.	
8.	Bolesław	635/1	32-329	ul. Główna 30	OSP	murowany	1907 r.	
9.	Bolesław	735	32-329	ul. Główna 23	Budynek mieszkalny	murowany	1900 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
10.	Bolesław	672/9	32-329	ul. Główna 42	Budynek mieszkalny	murowany	1905 r.	
11.	Bolesław	672/21	32-329	ul. Główna 48	Budynek mieszkalny	murowany	1899 r.	
12.	Bolesław	672/19	32-329	ul. Główna 50	Budynek mieszkalny	murowany	1899 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
13.	Bolestaw	1618/49	32-329	ul. Główna 61	Budynek folwarczny	murowany		
14.	Bolestaw	752	32-329	ul. Główna 65	Budynek mieszkalny	drewniany		
15.	Bolestaw	1605/1	32-329	ul. Główna 73	Budynek mieszkalny	murowany	1935 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
16.	Bolestaw	622	32-329	ul. Laskowska 33	Budynek mieszkalny	drewniany	1920 r.	
17.	Bolestaw	603	32-329	ul. Laskowska 51	Budynek mieszkalny	drewniany	1950 r.	
18.	Bolestaw	599	32-329	ul. Laskowska 59	Budynek mieszkalny	drewniano- murowany	1900 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
19.	Bolestaw	759, 696/10	32-329	ul. Główna, przy wjeździe do kościoła	Kapliczka św. Barbary	murowana z metalowym daszkiem	1905 - 1915 r.	
20.	Bolestaw	696/10	32-329	ul. Główna, obok kościoła	Kapliczka św. Jana Nepomucena	murowana	nieznany	
21.	Bolestaw	696/10	32-329	ul. Główna, obok cmentarza	Kapliczka	murowana z plastikowym daszkiem	1904 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
22.	Bolestaw	145/2	32-329	ul. Główna, przed numerem 50	Kapliczka Najświętszej Marii Panny z Dzieciątkiem	murowana z plastikowym daszkiem	1857 r.	
23.	Bolestaw	975/3	32-329	ul. Ponikowska, pomiędzy numerami 38 i 40	Kaplica	murowana	1880 r.	
24.	Bolestaw	1618/40	32-329	za budynkiem dworku ul. Główna 55	Pomnik Wolności	murowany z metalowym orłem	odbudowany w 2010 r. w miejsce pomn. z 1919 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
25.	Hutki	87	32-329	ul. Pomorska 13	Budynek mieszkalny	drewniany	1892 r.	
26.	Hutki	104	32-329	ul. Pomorska 47	Budynek mieszkalny	drewniany	1949 r.	
27.	Hutki	84	32-329	ul. Pomorska 11	Budynek mieszkalny	drewniany	1912 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
28.	Hutki	105	32-329	przy skrzyżowaniu ul. Pomorskiej ul. Jurajską	Krzyż	murowany z metalowym krzyżem	lata 50. XX w.	
29.	Krzykawa	567/3	32-329	8	Zespół zabudowy	murowany z kamienia	bud. gosp. 1888, 1820 r., bud. mieszk. 1934 r.	
30.	Krzykawa	566	32-329	9	Budynek mieszkalny	drewniany		

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
31.	Krzykawa	517	32-329	26	Budynek mieszkalny	murowany	1938 r.	
32.	Krzykawa	878	32-329	55	Budynek mieszkalny	drewniany	1907 r.	
33.	Krzykawa	389, 393/2, 393/1	32-329	65	Budynek mieszkalny	murowany	1940 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
34.	Krzykawa	386	32-329	69	Budynek mieszkalny	drewniany	1920 r.	
35.	Krzykawa	848	32-329	82	Budynek mieszkalny	drewniany	1924 r.	
36.	Krzykawa	498/1	32-329	przed domem nr 48	Kapliczka kościółkowa	murowana	1890 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
37.	Krzykawa	910	32-329	Stara Wieś	Kapliczka św. Jana Nepomucena	murowana z kamienia	1895 r.	
38.	Krzykawka	6/16	32-329	ul. Starowiejska 4	Zespół dworski: dwór, założenie gospodarcze i park	murowany	1724 r.	
39.	Krzykawka	6/8	32-329	ul. Starowiejska 2	Oficyna	murowana		

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
40.	Krzykawka	6/14	32-329	ul. Starowiejska 2A	Budynek dworski	murowany		
41.	Krzykawka	6/40	32-329		Relikty średniowiecznego gródka rycerskiego		XIII-XIV w.	
42.	Krzykawka	919	32-329	ul. Podgórska, za numerem 72	Cmentarz żydowski		1924 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
43.	Krzykawka	920	32-329	ul. Podgórska 72	Budynek mieszkalny	murowany z kamienia	1930 r.	
44.	Krzykawka	637	32-329	ul. F. Nullo 7	Budynek mieszkalny	drewniany	1935 r.	
45.	Krzykawka	623/4	32-329	ul. F. Nullo 23	Budynek mieszkalny	drewniany	1932 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
46.	Krzykawka	803/1	32-329	ul. Starowiejska 37	Budynek mieszkalny	drewniany	1932 r.	
47.	Krzykawka	754	32-329	ul. Starowiejska 69	Budynek mieszkalny	drewniany	1910 r.	
48.	Krzykawka	665	32-329	ul. Starowiejska 123	Budynek mieszkalny	drewniany		

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
49.	Krzykawka	787	32-329		Kapliczka	murowana	pocz. XX w.	
50.	Laski	592	32-329	ul. Główna 10	Budynek mieszkalny	drewniany	1945 r.	
51.	Laski	673	32-329	ul. Główna 23	Budynek mieszkalny	murowany	1934 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
52.	Laski	550, 551	32-329	ul. Główna 25	Budynek mieszkalny	drewniany	1930 r.	
53.	Laski	583/2	32-329	ul. Błędowska2	Budynek mieszkalny	murowany	1932 r.	
54.	Laski	535	32-329	ul. Błędowska3	Budynek mieszkalny	drewniany	1906 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
55.	Laski	748	32-329	przy skrzyżowaniu ul. Sławkowskiejz ul. Główną	Kapliczka	murowana	1957 r.	
56.	Małobądz	266/3	32-329	ul. Kmieca	Kapliczka św. Anny	murowana	1911 r.	
57.	Międzygórze	93	32-329	11	Budynek mieszkalny	drewniany	1939 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
58.	Międzygórze	92/1	32-329	12	Budynek mieszkalny	drewniany	1939 r.	
59.	Międzygórze	622	32-329	28	Budynek mieszkalny	drewniany	1930 r.	
60.	Podlipie	582	32-329	21	Budynek mieszkalny	drewniany	1930 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
61.	Podlipie	404/4	32-329	90	Budynek mieszkalny	drewniany		
62.	Ujków Nowy	186	32-329	Górna 106	Budynek mieszkalny	drewniany	1935 r.	
63.	Ujków Nowy	170/4	32-329	przy skrzyżowaniu ul. Długiej z ul. Górną	Kapliczka	murowana	1912 r.	

Lp.	Miejscowość	Nr wid. działki	Kod pocztowy	Adres	Obiekt	Materiał	Datowanie	Zdjęcie
64.	Ujków Nowy	817/3	32-329	ul. Główna, przed numerem 10	Krzyż przydrożny	kamienny podstument z żelaznym krzyżem	1934 r.	

Źródło: Ewidencja zabytków gminy Bolesław

5.3.4. Zabytki archeologiczne

Na obszarze gminy Bolesław zarejestrowano w ramach AZP 44 stanowiska archeologiczne.

Tabela 2 Stanowiska archeologiczne na obszarze gminy Bolesław

Lp.	Nr AZP/nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Typ stanowiska	Kultura	Chronologia	Wpis do rejestru zabytków
1	97-51/42	Krzykawka	gródek stożkowy	średniowieczna	2 poł. XIII-XIV w.	C-1487/92
2	97-51/43	Krzykawka	osada ślad osadnictwa dwór drewniany	późnośredniowieczna nowożytna nowożytna	XIII-XVI w. XVI-XVIII w. XVIII-XX w.	
3	97-51/44	Krzykawka	ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa	wczesny okres epoki brązu? przeworska późnośredniowieczna	wczesny okres epoki brązu? późny rzym XIII-XIV w	
4	97-51/45	Krzykawka	ślad osadnictwa	przeworska	późny rzym	
5	97-51/46	Krzykawka	ślad osadnictwa	epoka kamienia	-	
6	97-51/47	Krzykawka	ślad osadnictwa	późnośredniowieczna	?	
7	97-51/48	Krzykawka	ślad osadnictwa	późnośredniowieczna	XIII-XIV w.	
8	97-51/49	Krzykawka	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	prehistoryczna wczesnośredniowieczna?	? ?	
9	97-51/50	Krzykawka	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	przeworska nowożytna	okres późnorzymski -	
10	97-51/51	Krzykawka	ślad osadnictwa osada osada	wczesnośredniowieczna? późnośredniowieczna nowożytna	XI-XIII w. XIV-XVI w. -	
11	97-51/52	Krzykawka	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	późnośredniowieczna nowożytna	XIV-XVI w. -	
12	97-51/53	Krzykawka	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia	
13	97-51/54	Krzykawka	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia	
14	97-51/55	Krzykawka	osada	późnośredniowieczna	XII-XIV w.	
15	97-51/56	Krzykawka	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia	
16	97-51/57	Krzykawka	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia	
17	97-51/58	Krzykawka	ślad osadnictwa	lendzielska?	neolit	
18	97-51/59	Krzykawka	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia	
19	97-51/60	Krzykawka	ślad osadnictwa	późnośredniowieczna	-	
20	97-51/61	Krzykawka	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	późnośredniowieczna nowożytna	- -	
21	97-51/62	Krzykawka	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa	prahistoryczna późnośredniowieczna nowożytna	okres lateński lub wsr. - -	
22	97-51/63	Krzykawka	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	późnośredniowieczna nowożytna	- -	
23	97-51/64	Małobądz	ślad osadnictwa	późnośredniowieczna	XII-XIV w.	
24	97-51/65	Małobądz	osada? osada ślad osadnictwa	świdzka? przeworska	mezolit? późny rzym IX-XI w.	

Lp.	Nr AZP/nr stanowiska na obszarze	Miejscowość	Typ stanowiska	Kultura	Chronologia	Wpis do rejestru zabytków
			śląd osadnictwa	wczesnośredniowieczna późnośredniowieczna	-	
25	97-51/66	Małobądz	osada śląd osadnictwa	średniowieczna nowożytna	XII-XV w. -	
26	97-51/67	Małobądz	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia	
27	97-51/68	Podlipie	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	- przeworska późnośredniowieczna nowożytna	epoka kamienia okres późnorzymski - -	
28	97-51/69	Podlipie	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia	
29	97-51/70	Podlipie	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	okres lateński lub wczesne średniowiecze? wczesnośredniowieczna	okres lateński lub wczesne średniowiecze? X-XIII w.	
30	97-51/71	Podlipie	osada? śląd osadnictwa	późnośredniowieczna nowożytna	XIV-XVI w. -	
31	97-51/72	Podlipie	osada śląd osadnictwa	późnośredniowieczna nowożytna	XIII-XV w. -	
32	97-51/73	Podlipie	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	- późnośredniowieczna nowożytna	epoka kamienia - -	
33	97-52/1	Laski	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia	
34	97-52/2	Laski	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia	
35	97-52/3	Hutki	obozowisko?	mezolit /?/	epoka kamienia	
36	97-52/4	Hutki	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	- nowożytna	epoka kamienia XVI-XVIII w.	
37	97-52/5	Ujków Nowy	śląd osadnictwa	łużycka /?/	epoka brązu ?	
38	97-52/6	Ujków Nowy	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia	
39	97-52/7	Bolesław	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesnośredniowieczna nowożytna	XI-XIII w. -	
40	97-52/8	Bolesław	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	- późnośredniowieczna	epoka kamienia XIV-XVI w.	
41	97-52/9	Bolesław	śląd osadnictwa osada	późnośredniowieczna nowożytna	XIII-XV w. XVI-XVIII w.	
42	97-52/10	Bolesław	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesnośredniowieczna XII-XIV w. nowożytna	- -	
43	97-52/11	Bolesław	śląd osadnictwa	wczesnośredniowieczna	XII-XIV w.	
44	97-52/12	Bolesław	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia	

Źródło: Opracowanie w oparciu o karty AZP

5.3.5. Zabytki górnictwa nieobjęte ewidencją

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolesław wskazane zostały zabytki górnictwa według Katalogu zabytków budownictwa przemysłowego IHKM PAN, 1971. Obiekty te nie są ujęte w ewidencji zabytków nieruchomych ani w rejestrze zabytków.

Tabela 3 Obiekty przemysłowe wskazane jako dobra kultury współczesnej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolesław

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Charakterystyka	Stan zachowania
1	Bolesław Stara Wieś	Szyby kopalni galeny i galmanu	XV - XX w.	Zapadliska ziemne szybów.	Sukcesywnie likwidowane w ramach rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.
2	Bolesław	Kopalnia odkrywkowa galeny i galmanu zwana Odkrywką Bolesławską	XVI - XIX w.	Wyrobisko ziemne, wylot szybu i wejścia do chodników.	Część zachodnia - zasypana Część wschodnia - plan likwidacji w ramach rekultywacji terenów.
3	Bolesław	Sztolnia Czajowska (Leśna) od 1873 r. zwana Bolesławską	1564 - 1931 r.	Kanał podziemny, szyby, świetliki, okno sztolni, obudowa roznosu.	Ślady suchego kanału roznosu bez obudowy.
4	Bolesław	Płuczki galmanu	XVIII - XX w.	Pozostałości roznosu i stawów osadowych przy drodze do Lasek, na trasie strumienia "Białe Bagno" (zw. także "Wasersia").	Ślady kanałów i stawów osadowych po zachodniej stronie drogi. Po stronie wschodniej - ślady zatarte.
5	Bolesław	Szyb Aleksander	XIX w.	Budynek wieży szybowej nad zasypnym szybem.	Nikłe fragmenty budowli.
6	Bolesław - Dąbrówka	Kopalnia galeny i galmanu - Dąbrówka. Odkrywka Dąbrówka	XVI - XIX w. w pocz. XX w.	Odkrywka, hały i ślady szybów górniczych.	W dużej części ślady zatarte budową nowej drogi E-40 i kopalni "Pomorzany".
7	Bolesław	Kanał Dąbrówka kopalni galeny i galmanu	XIX w.	Naziemne koryto wody kopalnianej.	Przebudowany dla aktualnych potrzeb górniczych.
8	Bolesław - Hutki	Sztolnia Pilecka (Staro-Olkuska)	1712 r.	Relikty świetlików i roznosu sztolni z płuczkami galmanu czynnymi do XIX w.	Roznos przebudowany (wybetonowany i części skanalizowany) dla odprowadzenia wód z kopalni Olkusz do kanału Dąbrówka.
9	Bolesław - Krażek	Kopalnia odkrywkowa galeny i galmanu Krażek zwana Odkrywką Krażek	XVI - XIX w.	Wyrobisko ziemne.	Znaczne przekształcenia w toku nowych robót górniczych.
10	Krażek - Wodąca	Kopalnia galeny i galmanu	XVI w.	Zapadliska szybów.	Sukcesywnie wypełniane samoczynnie.
11	Podlipie	Płuczka galeny i galmanu Krażek – kopalnia "Ulisses" zwana "Bukowską"	XVIII - XIX w.	Ślady ziemne z układem wodnym (na potoku Warwas).	Przebudowana na stawy rybne.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Charakterystyka	Stan zachowania
12	Krzykawa	Kopalnia galeny i galmanu. Kopalnia Limonitu "Triumwirat"	XVI - XIX w. XX w.	Zapadliska szybów i pochylnia drogowa.	Zapadliska w części, sukcesywnie wypełniane celowo lub samoczynnie.
13	Krzykawa	Szyb kopalni limonitu i galmanu	do 1928 r.	Zapadlisko szybu koło Szkoły.	Zachowane w grupie drzew.
14	Bolesław	Płuczka galmanu Pomorzany, kopalni "Józef" i "Ulisses"	1890 - 1939 r.	Układ wodny ze stawami osadowymi. Ruina zakładu flotacyjnego, rozebranego w 1954 roku	Likwidacja hałdy popłuczkowej dla ponownej przeróbki. Dzikie wysypiska śmieci w rejonie reliktyw zakładu.
15	Bolesław - Hutki	Sztolnia Ponikowska i jej świetliki zwane "Sztolnią Czajowską"	XVI - XIX w	Kanał podziemny, zasypane okno i roznosz sztolni bez obudowy (prowadzący wodę). Zapadliska świetlików sztolni Czajkowskiej.	Suchy kanał roznosu częściowo zasypany w toku nowych prac górniczych.
16	Bolesław	Sztolnia Ostowicka (Centauryjska)	1565 r.	Kanał podziemny, zapadliska świetlików	Dobrze widoczne w terenie liczne zapadliska świetlików
17	Ujków Stary	Kopalnia galeny, galmanu i limonitu	XVI - XX w.	Liczne zapadliska szybów górniczych z hałdami.	W części południowej zasypane.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław

5.3.6. Kapliczki i figury przydrożne nieobjęte ewidencją

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolesław wskazane zostały kapliczki, figury i krzyże przydrożne wymagające ochrony konserwatorskiej jako ważne elementy środowiska kulturowego gminy. Obiekty te nie są ujęte w ewidencji zabytków nieruchomych ani w rejestrze zabytków.

Tabela 4 Kapliczki i figury przydrożne wskazane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nieobjęte ewidencją

Lp	Położenie	Obiekt	Forma	Data	Walory ¹²	Uwagi
1.	Bolesław skrzyż. drogi do Krążku	Kapliczka Św. Weroniki	słupowo-szafkowa, drewniana -niska	pocz. XX w.	H	w środku nowa drewn. płaskorzeźba głowy Chrystusa
2.	Bolesław – - Ćmielówka	Kapliczka Upadek II. P. Jezusa	słupowo – szafkowa z fig. Upadku	brak	H	Nazwa fizjograf. "Koło Upadku"
3.	Bolesław skrzyż. drogi do St. Wsi	Krzyż	Żelbetowy, duży	brak	M	Ustawiony w miejscu. dawnego krzyża drewnianego
4.	Bolesław – - Stara Wieś	Kapliczka z obrazkiem NMP	słupowo– wnękowa, murowana pod blaszanym dachem	brak	M. A	W obszernej wnęcie zapewne dawniej stała święta rzeźba
5.	Ujków Stary - od strony Bolesławia	Kaplica - - kościółek	murowana 6,0 x 8,8 okna 4 – sklepione pełnym łukiem	brak	M. A H	Opuszczona. Mury w dobrym stanie. Bez dachu.
6.	Ujków Stary - od zachodu	Kapliczka	słupowo – wnękowa murowana	1938	M. K	Na rozstaju dróg poza wsią
7.	Ujków Stary - od wschodu	Krzyż	metalowy, wysoki	brak	M	Przy skrzyżowaniu dróg we wsi
8.	Ujków Stary - od południa	Krzyż	żelbetowy, niski	brak	M	Przy skrzyżowaniu dróg we wsi
9.	Ujków Stary - os strony	Krzyż	drewniany, wysoki	brak	M. K	Na rozstaju dróg poza wsią
10.	Małobądz	Kapliczka. NMP	słupowo – szafkowa drewniana z obrazkiem MB Częstochowskiej	brak	M	Przy skrzyżowaniu dróg, w miejscu dawnego krzyża, przed byłym dworkiem hr. Mycielskich.
11.	Krzykawa	Kapliczka Chrystusa Frasobliwego	słupowo – szafkowa drewniana	XIXXX w	M. A	Przy skrzyżowaniu dróg. Rzeźba art. Pawła Turbasa (?)
12.	Krzykawa -przy traktie Bol.- Sławk	Krzyż	Żeliwny na cokole wielostopniowym z ciosów kamien.	1898	A K	Fundator J.Dukat
13.	Krzykawka	Kapliczka	słupowo – szafkowa drewniana	1894	A	Fundatorzy A.J. Liszka

¹² M – znaczenie miejsca położenia,
K – ekspozycja w krajobrazie
A – Architektura obiektu
H – historyczne związki z terenem

Lp	Położenie	Obiekt	Forma	Data	Walory ¹²	Uwagi
14.	Krzykawka - Dziurka	Kapliczka NMP	otwarta, na pniu starego 700 l. (?) dębu.	brak	M. K	Przy skrzyżowaniu drogi na pole bitwy 1864 (Fr. Nullo).
15.	Krzykawka - Reczkowe	Kapliczka	wnętrzowa, murow., odremontowana w 1997 r. (zatarto wcześniejszą datę).	1888	M. K A	Nad rz. Białą obok d. młynów.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław

5.3.7. Dziedzictwo niematerialne

Ziemie, na których położona jest gmina Bolesław, zamieszkiwali Krakowiaci Zachodni. Jest to grupa etnograficzna związana z terenami położonymi wokół Krakowa, sięgającymi na zachód po rzekę Przemszę, na północy po Szczekociny, na wschód po Jędrzejów, Miechów, Proszowice, Koszyce i Bochnię, na południe po Myślenice, Kalwarię Zebrzydowską i Wadowice. Pod względem gospodarczym, poza tradycyjną gospodarką rolną i przyzagrodową hodowlą, ludność tego regionu znajdowała zatrudnienie w przemyśle. Bardzo dobrze rozwinięte było również tradycyjne rzemiosło.

Strój Krakowiaków Zachodnich miał wiele odmian lokalnych. W stroju męskim typowa była biała sukmana ze stojącym kołnierzem, najczęściej zdobiona amarantowymi lub czarnymi chwostami. W okolicy Wieliczki, Bochni i Dobczyc noszono sukmany z naszyciem z czarnego sznurka ułożonym w krzyże. Pod nią wkładano granatowy kaftan z amarantowymi lub zielonymi chwostami, białą koszulę i zakładano płócienne jasne spodnie, wysokie skórzane buty i szeroki pas. Nakrycie głowy stanowił kapelusz tzw. celender lub wełniana czapka - magierka, rzadziej czerwona rogatywka. Strój kobiecy składał się z białej koszuli ozdobionej haftem, płóciennej halki, spódnicy z gładkiej wełenki lub kwiecistego tybetu, zapaski tybetowej drukowanej, płóciennej lub tiulowej z białym haftem. Na koszulę zakładano gorset, niekiedy również kaftanik (katanki), na głowę nakładano dużą chustę naramienną, a na nogi czarne buty z cholewami lub sznurowane trzewiki. Uzupełnieniem stroju kobiecego były korale i biżuteria wykonana z bak fonu. Panny włosy spletały w warkocze, a mężatki po ucięciu warkocza nosiły włosy krótkie, zaczesane do tyłu i chowane pod czepiec lub chustkę.

Obecnie na terenie gminy działalność służącą podtrzymywaniu tradycji niematerialnych prowadzą:

- szkoły i przedszkola, organizując cykliczne imprezy poświęcone m.in. tradycjom górniczym tego terenu, patronom swoich jednostek, jubileuszom istnienia, świętom narodowym;
- Centrum Kultury im. Marii Płonowskiej w Bolesławiu, będące współorganizatorem obchodów kolejnych rocznic bitwy pod Krzykawką, w której poległ Francesco Nullo, współorganizatorem w szczególności uroczystości patriotycznych (Narodowe Święto Niepodległości, święto Flagi, rocznice bitwy pod Krzykawką z 1863 r.), Święta gminy Bolesław czy Gminnego Dnia Kobiet oraz organizatorem pleneru plastyczno-rzeźbiarskiego i cyklicznych konkursów literackich oraz wokalnych, a także wydawcą gazety lokalnej

- Bolesławskie Prezentacje; w filii CK w Krzykawce znajduje się pracownia ceramiczna, w której odbywają się zajęcia dla grup i osób indywidualnych;
- Gminna Biblioteka Publiczna w Bolesławiu, dbająca o podtrzymywanie bogatych tradycji czytelniczych oraz gromadzenia wydawnictw związanych z regionem;
  - ochotnicze straże pożarne, które corocznie organizują Gminny Dzień Strażaka oraz kultywują historię i tradycję swoich jednostek poprzez m.in. organizację jubileuszy istnienia czy wydawanie strażackich kalendarzy;
  - koła gospodyń wiejskich, które włączają się do organizacji uroczystości gminnych, uświetniając je regionalnymi strojami i potrawami;
  - miejscowe parafie, organizujące m.in. msze za ojczyznę, obchody Dnia Górnika, dożynek, uroczystości Trzech Króli, Diecezjalny Konkurs Piosenki i Pieśni Patriotycznej.

5.4 Stan zasobów obiektów zabytkowych

Spośród obiektów zabytkowych na obszarze gminy Bolesław najlepiej zachowany jest kościół, dwory i kaplice. Przeprowadzona przez Gminę Bolesław rewaloryzacja dworów w Bolesławiu i Krzykawce pozwoliła na odzyskanie walorów wartościowych obiektów zabytkowych. Przeznaczenie dworów na działalność kulturalną Gminnego Centrum Kultury oraz Centrum Legendy Polskiej stanowi przykład możliwości wykorzystania obiektów zabytkowych na cele publiczne. Pracami rewaloryzacyjnymi objęty został również park otaczający dwór w Bolesławiu.

W okresie lat 2014-2025 prowadzone były działania na rzecz dziedzictwa kulturowego gminy Bolesław, wśród których bardzo ważne miejsce zajęło prowadzenie prac remontowych i doprowadzenie do poprawy stanu zachowania wpisanych do rejestru zabytków dworów w Bolesławiu i Krzykawce.

W dobrym stanie jest większość występujących na terenie gminy kapliczek. Obiekty te wymagają jednak bieżących prac konserwatorskich i pielęgnacyjnych, w tym dbania o zachowanie ekspozycji.

Na obszarze gminy zachowały się drewniane i murowane domy z przełomu XIX i XX i I poł. XX w. Budynki mieszkalne są na ogół w dość dobrym stanie zachowania, choć część została przebudowana lub wyremontowana w sposób obniżający ich wartość. Najpilniejszych prac dokumentacyjnych i zabezpieczających wymagają:

- budynek w Bolesławiu przy ul. Laskowskiej 33,
- oficyna dworska w Krzykawce przy ul. Starowiejskiej 2,
- budynek w Krzykawce przy ul. Starowiejskiej 37,
- budynek w Krzykawce przy ul. Starowiejskiej 69,
- budynek w Międzygórzu przy nr 28.

Obiekty będące pozostałością działalności górniczej, które nie są objęte ewidencją, ani rejestrem zabytków, bez podjęcia prac dokumentacyjnych oraz działań służących ich zabezpieczeniu i ochronie mogą zostać utracone.

Zasób gminnej ewidencji zabytków założonej w 2014 r. obejmował 75 obiektów - w tym obiekty i zespoły objęte trzema decyzjami o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych oraz 1 obiekt wpisany do rejestru zabytków archeologicznych. W roku 2018 do ewidencji włączono

również Krzyż przydrożny, zlokalizowany na działce ewid. nr 817/3 w Ujkowie Nowym, przyjęty do gminnej ewidencji zabytków zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław NR 0050/96/2018 z dnia 12 września 2018 r. w sprawie przyjęcia Karty Adresowej Zabytku Nieruchomego do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Bolesław. Wydano pozwolenie na rozbiórkę (decyzja nr 220/2015 z dnia 14 kwietnia 2015 roku) dla zespołu budynków gospodarczych w Bolesławiu (ul. Główna, dz. ewid. nr 1618/56. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Krakowie podjął decyzję o wykreśleniu obiektu z wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz zawniósł o wykreślenie go z gminnej ewidencji zabytków (pismo Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków OZKr.5133.36.2016.DW z dnia 04 listopada 2016 r., sprostowanie dotyczące numeru działki: pismo OZKr.5133.36.2016.DW2 z dnia 7 grudnia 2016 r.). Ponadto dwa budynki mieszkalne zostały rozebrane i wykreślone z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (pismo WUOZ z dnia 26.07.2017 r. nr OZKr.5133.37.2017.DW1) oraz wykreślone z gminnej ewidencji zabytków Zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław NR 0050/94/2017 z dnia 02 sierpnia 2017 r. W roku 2018 z gminnej ewidencji zabytków wykreślono Browar na ul. Główna 28 (pismo WUOZ z dnia 30.10.2018 r. nr OZKr.5140.139.2018.DW2, wykreślony z gminnej ewidencji zabytków Zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław NR 0050/121/2018 z dnia 05 listopada 2018 r.). W roku 2021 uzyskano również zgodę na wyłączenie z gminnej ewidencji zabytków dwóch obiektów: budynku dworskiego w Krzykawce przy ul. Starowiejskiej 3 (zgodnie z pismem WUOZ z dnia 08.11.2021 nr RD.5133.98.2021.DW3) oraz budynku mieszkalnego w Podlipiu, zlokalizowanego pod adresem Podlipie 23 (zgodnie z pismem WUOZ z dnia 26.11.2021 nr RD.5133.107.2021.DW). W roku 2022 zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław Nr 0050.26.2022 z dnia 25 lutego 2022 r. z gminnej ewidencji zabytków wykreślono budynek mieszkalny Krzykawa 87, dz. ewid. 836/6 (zgodnie z pismem WUOZ z dnia 02.02.2022 r. nr RD.5133.10.2022.DW1), komórki Bolesław ul. Główna pomiędzy numerami 48 i 50, dz. ewid. nr 672/20 (zgodnie z pismem WUOZ z dnia 02.02.2022 r. nr RD.5133.9.2022.DW), a następnie Zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław Nr 0050.63.2022 z dnia 12 maja 2022 r.: budynek mieszkalny Bolesław ul. Laskowska 63, dz. ewid. 593 (zgodnie z pismem WUOZ z dnia 02.02.2022 r. nr RD.5133.11.2022.DW) oraz Zarządzeniem Wójta Gminy Bolesław Nr 0050.167.2022 z dnia 5 grudnia 2022 r. budynek mieszkalny Bolesław ul. Główna 64, dz. ewid. nr 718/2 (zgodnie z pismem WUOZ z dnia 02.02.2022 r. nr RD.5133.11.2022.DW). W roku 2023 z gminnej ewidencji zabytków wykreślono budynek hali odlewni Bolesław ul. Główna 46, dz. ewid. 1738/6 – w związku z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 22.04.2022 r. W 2023 r. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Krakowie pismem sygn. RD-I.5133.54.2023.KR zaakceptował wyłączenie z GEZ budynku przy ul. Głównej 63 w Bolesławiu. W roku 2023 uzupełniona została karta adresowa zabytku: Kościoła p.w. Matki Bożej Macierzyńskiej i św. Michała Archaniola poprzez wskazania dotyczące zachowania elementu wnętrza, jakim są monumentalne organy zbudowane w 1907 r. przez firmę Rieger.

Obecnie w gminnej ewidencji zabytków znajdują się 64 obiekty.

Porównując istniejący stan obiektów objętych gminną ewidencją zabytków w odniesieniu do 2021 roku, poza obiektami, które zostały dodane i wykreślone z GEZ, można stwierdzić, że zmiany, jakie nastąpiły to przede wszystkim poddanie pracom rewaloryzacyjnym, konserwatorskim następujących obiektów: Szkoła Podstawowa w Bolesławiu, OSP w Bolesławiu, zespół dworski w Krzykawce, otoczenie pomnika Fr. Nullo w Krzykawce, pomnik żołnierzy AK na cmentarzu, organy w kościele w Bolesławiu.

5.5 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Na obszarze gminy Bolesław znajdują się obiekty zabytkowe o różnej randze. Najwyższe znaczenie dla gminy mają obiekty zabytkowe wpisane do rejestru, omówione w rozdziale 5.3.1 Ponadto obiektem o wysokim znaczeniu dla gminy jest kościół parafialny p.w. Macierzyństwa Najświętszej Marii Panny i św. Michała Archanioła w Bolesławiu z 1906 r. Ważną rolę w krajobrazie gminy odgrywają również liczne kapliczki przydrożne, w tym: kapliczka św. Jana Nepomucena w Krzykawie z 1895 r., jak również kapliczka murowana z 1890 r. w Krzykawie.

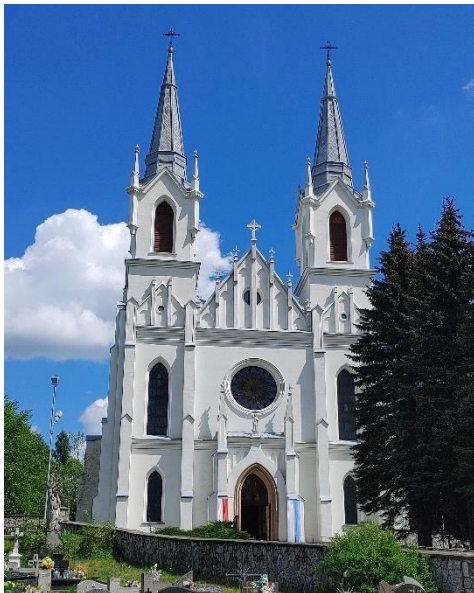
Wśród pozostałości tradycyjnej zabudowy mieszkalnej na szczególną uwagę zasługują: zespół zabudowy w Krzykawie nr 8, dom drewniany w Krzykawie nr 101, dom w Laskach, ul. Błędownska 3, dom drewniany w Ujkowie Nowym przy ul. Górnej 106.

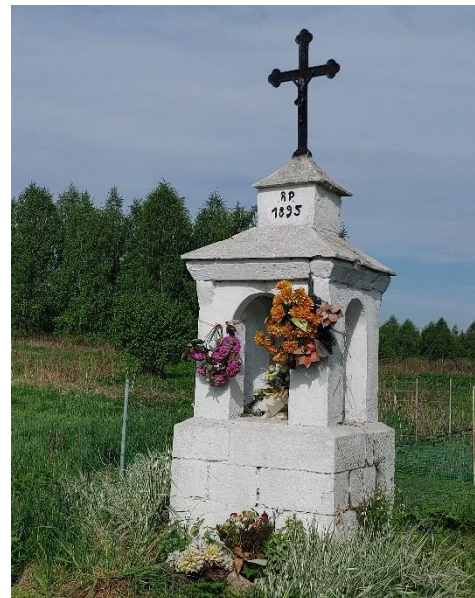
Ryc. 1. Zespół zabudowy w Krzykawie nr 8
Fot.: Agnieszka Rozenau-Rybowicz

Ryc. 2 Dom w Laskach, ul. Błędownska 3
Fot.: Agnieszka Rozenau-Rybowicz

Ryc. 3 Kościół parafialny p.w.
Macierzyństwa Najświętszej Marii Panny
i św. Michała Archanioła w Bolesławiu
Fot.: Agnieszka Rozenau-Rybowicz

Ryc. 4 Kapliczka św. Jana Nepomucena
z 1895 r. w. Krzykawie
Fot.: Agnieszka Rozenau-Rybowicz

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

6.1 Mocne strony

Atutami środowiska kulturowego gminy Bolesław są:

- odrestaurowany dwór w Bolesławiu wraz z otaczającym go zrewaloryzowanym parkiem, stanowiący siedzibę Centrum Kultury i wizytówkę gminy,
- odrestaurowany dworek w Krzykawce,
- dbałość o kultywowanie tradycji i historii poprzez gminę oraz podległe instytucje kulturalne, oświatowe oraz organizacje pozarządowe i miejscowe parafie,
- obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków,
- dobry stan znacznej części zasobów kulturowych,
- liczne kapliczki przydrożne podnoszące walory krajobrazu kulturowego,
- dbałość mieszkańców o miejsca kultu religijnego, w tym kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne,
- zachowane przykłady tradycyjnej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej,
- zachowane przykłady obiektów przemysłowych związanych z działalnością wydobywczą,
- niewielka odległość od Olkusza, dobra dostępność komunikacyjna z drogi krajowej nr 94, wpływająca na dostępność turystyczną.

6.2 Słabe strony

Słabą stroną sfery dziedzictwa kulturowego gminy są:

- degradacja obiektów zabytkowych, w szczególności zabudowy gospodarczej,
- zagrożenie degradacji zabytków górnictwa,
- niewielka liczba kapliczek objętych ochroną, w tym wpisem do ewidencji zabytków,
- brak spójnej oferty turystyczno-rekreacyjnej gminy w powiązaniu z sąsiednimi obszarami,
- słabo rozwinięta sieć szlaków pieszych, tras rowerowych i ścieżek edukacyjnych.

6.3 Szanse

Szanse dla dziedzictwa kulturowego gminy to:

- zachowanie zasadniczych cech krajobrazu kulturowego gminy,
- utrzymanie oraz odnawianie obiektów zabytkowych oraz zachowanie ich ekspozycji,
- podnoszenie atrakcyjności turystycznej przy wykorzystaniu zasobów kulturowych,
- podnoszenie wśród lokalnej społeczności wiedzy i świadomości potrzeb zachowania dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego,
- wykorzystanie zasobów zachowanych obiektów przemysłowych związanych z działalnością górnictwem,
- adaptacja obiektów zabytkowych oraz innych o wysokich walorach historyczno-kulturowych na cele publiczne lub dla funkcji komercyjnych,
- współpraca pomiędzy gminami w zakresie promocji oraz tworzenia oferty turystyczno-rekreacyjnej.

6.4 Zagrożenia

Zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego stanowią:

- zanikanie tradycyjnej zabudowy mieszkalnej,
- niewłaściwa konserwacja lub modernizacja obiektów nieobjętych wpisem do rejestru zabytków,
- brak świadomości wartości zabudowy tradycyjnej i zainteresowania dla jej utrzymania,
- zastępowanie zabudowy tradycyjnej współczesną - obcą lokalnej tradycji,
- nieużytkowanie obiektów lub brak remontów prowadzący do niszczenia zasobów,
- brak funduszy na utrzymanie obiektów zabytkowych,
- wprowadzanie elementów zagospodarowania terenu przesłaniających ekspozycję obiektów zabytkowych od strony dróg,
- nielegalne poszukiwania zagrażające zabytkom archeologicznym,
- niezgłaszanie przypadkowo dokonanych odkryć zabytków i obiektów archeologicznych oraz znalezisk przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi.

7. Założenia programowe

7.1 Priorytety programu opieki

Określenie zasobów dziedzictwa kulturowego gminy Bolesław, zdiagnozowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń pozwala na stwierdzenie aktualności dotychczas przyjętego celu strategicznego, jakim jest: *wzmacnianie atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania i celu ruchu turystycznego dzięki wykorzystaniu potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego.*

Zasoby kulturowe na obszarze gminy powinny, zgodnie z ideą zawartą w strategii województwa małopolskiego, być postrzegane jako czynniki rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Ochrona przestrzeni kulturowej nie powinna być pasywna i bierna, ale powinna polegać na efektywnym i racjonalnym zarządzaniu zasobami. Należy dążyć do nadania zabytkom nowych funkcji poprzez nowoczesny model użytkowania łączący ochronę, zwiększanie dostępności, poszukiwanie nowych form opieki i włączanie zasobów dziedzictwa do sektora przemysłu czasu wolnego.

Priorytety programu opieki to:

- 1) Zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy,
- 2) Utrwalanie tożsamości społeczności lokalnej,
- 3) Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego,
- 4) Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki,
- 5) Kształtowanie świadomości mieszkańców gminy dotyczącej walorów historycznej przestrzeni i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego,
- 6) Promocja gminy.

7.2 Kierunki działań

Osiągnięcie priorytetowych celów jest możliwe poprzez:

- 1) utrzymanie wartościowych obiektów poprzez hamowanie procesu degradacji i działania mające na celu poprawę stanu ich zachowania,
- 2) promocja obiektów zabytkowych, dziedzictwa niematerialnego
- 3) wykorzystanie środków finansowych pochodzących z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych oraz prywatnych na zadania związane z zachowaniem zasobów dziedzictwa kulturowego,
- 4) wzbogacenie oferty turystycznej i rekreacyjnej gminy poprzez wykorzystanie zasobów zachowanych zabytków górnictwa,
- 5) dążenie do zagospodarowania zabytkowych obiektów na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne,
- 6) uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i planistycznych gminy,
- 7) propagowanie dobrych przykładów zagospodarowania i użytkowania obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe,
- 8) kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów związanych z kulturą ludową,
- 9) wspieranie inicjatyw na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz ochrony i opieki nad obiektami zabytkowymi,
- 10) współpraca pomiędzy gminami w zakresie promocji oraz tworzenia oferty turystyczno-rekreacyjnej.

7.3 Zadania

Cele i priorytety programu mogą być realizowane poprzez następujące zadania:

1. podnoszenie wśród lokalnej społeczności wiedzy i świadomości potrzeb zachowania dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego,
2. kontynuacja prac rewaloryzacyjnych i zagospodarowania zabytkowego parku w Bolesławiu,
3. utrzymanie dworku w Krzykawce,
4. wspieranie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych,
5. prowadzenie bieżących prac konserwatorskich, pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających przy kapliczkach i krzyżach przydrożnych oraz innych obiektach zabytkowych,
6. rozpoznanie, kontrola stanu zachowania i zabezpieczenia obiektów zabytkowych we współpracy z właścicielami obiektów
7. wspieranie działań na rzecz pozyskiwania środków zewnętrznych na rewaloryzację i utrzymywanie obiektów zabytkowych,
8. uzupełnianie i aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków oraz gromadzenie informacji i dokumentacji dotyczącej znajdujących się w niej obiektów,

9. dążenie do adaptacji zachowanych relikwów dawnego górnictwa dla celów turystycznych i rekreacyjnych,
10. podejmowanie prac mających na celu podnoszenie atrakcyjności turystycznej,
11. dążenie do wykorzystania obiektów zabytkowych dla celów turystycznych, edukacyjnych, związanych z kulturą,
12. organizacja szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym skierowanych do właścicieli obiektów zabytkowych,
13. wykonanie inwentaryzacji zabytków górniczych nieobjętych ewidencją,
14. udzielanie wsparcia finansowego zespołom podtrzymującym tradycje niematerialne (dawne zwyczaje, obrzędy, przyśpiewki),
15. tworzenie zbioru i publikowanie informacji o dziedzictwie niematerialnym gminy (obyczaje, obrzędy, stroje, przyśpiewki),
16. realizacja oznakowanych punktów i tras dokumentacyjno-dydaktycznych związanych z górnictwem i zabytkami górnictwa w powiązaniu z urządzonymi terenami zielonymi,
17. znakowanie oraz umieszczanie informacji o najcenniejszych obiektach zabytkowych,
18. tworzenie sieci szlaków pieszych, tras rowerowych i ścieżek edukacyjnych,
19. utrzymywanie szczegółowych uregulowań oraz wprowadzanie nowych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów wpisanych do ewidencji do dokumentów planistycznych, w szczególności do planów miejscowych,
20. rozbudowanie informacji o zasobach kulturowych znajdujących się na stronach internetowych gminy o dane dotyczące obiektów znajdujących się w ewidencji,
21. wydawanie lub wspieranie publikacji w formie broszur, ulotek, folderów, stron internetowych, filmów związanych z dziedzictwem kulturowym gminy,
22. opracowanie mapy zasobów kulturowych jako formy promocji poszczególnych miejscowości lub całej gminy,
23. tworzenie zbioru i publikowanie materiałów archiwalnych takich jak stare zdjęcia i mapy z obszaru gminy,
24. organizacja konkursów, imprez, przeglądów związanych z kultywowaniem lokalnych tradycji,
25. włączenie edukacji historycznej o obiektach zabytkowych i dziedzictwie niematerialnym do form pracy z dziećmi i młodzieżą (konkursy, imprezy, przeglądy),
26. prowadzenie edukacji dotyczącej znaczenia stanowisk archeologicznych, zagrożeń dla nich występujących oraz regulacji prawnych z nimi związanych,
27. monitoring, iluminacja najcenniejszych obiektów.

8. Instrumenty realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu opieki nad zabytkami powinna się odbywać bezpośrednio poprzez struktury Urzędu Gminy Bolesław i Centrum Kultury oraz pośrednio poprzez współpracę z podmiotami władającymi obiektami zabytkowymi.

Dla realizacji programu, gmina wykorzystać może instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne i kontrolne.

Do instrumentów prawnych, wynikających z przepisów ustawowych należą:

- realizacja dokumentów prawnych wydanych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie,
- uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zawierających ustalenia dotyczące ochrony obiektów zabytkowych,
- wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów,
- realizacja i zgodność dokumentów gminnych z programem wojewódzkim w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Instrumenty finansowe to:

- dotacje,
- subwencje,
- nagrody,
- zachęty finansowe dla właścicieli obiektów zabytkowych,
- korzystanie z funduszy Unii Europejskiej.

Instrumenty koordynacji to:

- utrzymywanie spójności projektów i programów zawartych w wojewódzkich i gminnych dokumentach,
- współpraca z ośrodkami naukowymi.

Instrumenty społeczne to:

- edukacja,
- promocja,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi,
- działania służące tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Instrumenty kontrolne to:

- aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków,
- monitorowanie stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o opiece nad zabytkami i ochronie zabytków (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.) nakłada na wójtów, burmistrzów i prezydentów obowiązek sporządzania sprawozdań z realizacji programu co 2 lata. Sprawozdanie przedkładane Radzie Gminy powinno zawierać informację o ewentualnych zmianach zachodzących w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Rejestrze Zabytków, informacje o działaniach podejmowanych na rzecz opieki nad zabytkami oraz o postulatach mieszkańców i właścicieli obiektów dotyczących ochrony obiektów zabytkowych.

Dla oceny realizacji programu proponowane są następujące wskaźniki:

- liczba działań, projektów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- liczba obiektów poddanych pracom rewaloryzacyjnym, konserwatorskim,
- zestawienie wydatków z budżetu gminy na ochronę, edukację i promocję dotyczące dziedzictwa kulturowego,
- liczba działań, projektów związanych z edukacją kulturową,
- liczba działań, projektów związanych z promocją obiektów zabytkowych,
- zmiany ilości obiektów zabytkowych – wskazanie ilości obiektów rozebranych, zniszczonych, nowo wprowadzonych do ewidencji lub objętych wpisem do rejestru,
- zmiany jakości zasobów obiektów zabytkowych – wskazanie czy stan zachowania obiektów uległ poprawie lub pogorszeniu lub utrzymuje się.

10. Źródła finansowania

Zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami, obowiązek dbania o obiekty zabytkowe spoczywa na ich właścicielach i użytkownikach. Dbałość o zabytek polega przede wszystkim na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane z ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań. Wsparcie dla właścicieli mogą stanowić środki publiczne z budżetu państwa, budżetu samorządu, funduszy celowych, w tym funduszy Unii Europejskiej, czy z fundacji.

Do źródeł finansowania można zaliczyć m.in.:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
- Fundusz Kościelny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

Nakłady na zadania związane z ochroną obiektów zabytkowych będą wprowadzane do budżetu Gminy Bolesław w zależności od sytuacji finansowej.

Źródłem dofinansowania działań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami mogą być ogłaszane corocznie **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**. Corocznie ogłaszane są różne programy pomocowe, jak np.:

1. Ochrona zabytków archeologicznych. Zasadniczym celem programu jest wspieranie projektów służących wzmocnieniu ochrony dziedzictwa archeologicznego in situ, poprzez rozpoznanie i dokumentację stanowisk archeologicznych, głównie metodami nieinwazyjnymi, a także wprowadzenie do obiegu naukowego i upowszechnianie wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel programu realizuje normy międzynarodowe, określone w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań dotyczących:
  - rozpoznania i dokumentacji nieruchomości zabytków archeologicznych,
  - opracowania wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.
2. Wspieranie działań muzealnych. Strategicznym celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach programu powinno być umocnienie muzeów oraz innych podmiotów działających w tym obszarze jako ważnych centrów kultury, dzięki którym świadomość historyczna i tożsamość kulturowa obywateli staje się kluczowym elementem kształtującym współczesną przestrzeń społeczną. W ramach tego programu kwalifikowane są następujące zadania:
  - organizacja czasowych wystaw muzealnych,
  - modernizacja stałych wystaw muzealnych,
  - tworzenie stałych wystaw muzealnych,
  - publikacja bezpłatnych katalogów do wystaw bądź zbiorów muzealnych,
  - konserwacja zbiorów,
  - wyposażenie pracowni konserwatorskich,
  - tworzenie wystaw wirtualnych.
3. Ochrona zabytków. Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewitalizację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych),
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),
  - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego

Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

4. Czasopisma. Program służy dofinansowaniu czasopism kulturalnych o istotnym znaczeniu społecznym. Jego celem nadrzędnym jest udostępnienie czytelnikom wartościowych publikacji autorskich, profesjonalnie opracowanych edytorsko, wpisanych w unikalny, cyklicznie i konsekwentnie realizowany profil programowy. Program ma wspierać jakość pracy redakcyjnej - pozwolić na budowanie partnerskich relacji pomiędzy autorami i zespołami redakcyjnymi, umożliwiać procesy wydawnicze wymagające perspektywicznego planowania. Ma zachęcać do budowania relacji z czytelnikami oraz do poszukiwania nowych odbiorców. Pamiętając, że aktywnie działające czasopismo pełni rolę kulturotwórczą, chcielibyśmy, aby dofinansowywane projekty wyróżniały się odpowiedzialnością za jakość prowadzonej za ich pośrednictwem debaty. Program pozwala wzmocnić głos środowisk, których perspektywę estetyczną czy społeczną dane czasopismo dostrzega/reprezentuje, ale jego zadaniem jest równocześnie tworzenie warunków do społecznego dialogu, przeciwdziałanie gettoizacji oraz instrumentalizacji kultury. Ministerstwu zależy także, by dofinansowane czasopisma dbały o środowisko pracy - zapewniały równość kobiet i mężczyzn, respektowały wrażliwość i potrzeby grup defaworyzowanych. W ramach programu można realizować zadania związane z wydaniem i publikacją jednego czasopisma, które może być dostępne zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej, obejmujące szeroki zakres tematów z dziedzin takich jak:

- literatura i inne dyscypliny humanistyczne, w szczególności filozofia, historia oraz nauki społeczne;
- dyscypliny artystyczne, w szczególności film, sztuki wizualne, muzyka, teatr, taniec i inne dziedziny kreatywne z szeroko rozumianego zakresu tzw. przemysłów kultury;
- dziedzictwo kulturowe, w szczególności ochrona zabytków, muzealnictwo, archeologia, pamięć historyczna i inne dziedziny związane utrwalaniem dziedzictwa i tożsamości kulturowej i narodowej, w tym kultury i tożsamości mniejszości narodowych i etnicznych.

Zgodne z zakresem programu jest również przygotowanie i publikacja numerów specjalnych lub tematycznych, poświęconych zagadnieniom wymagającym szczegółowej analizy. Numery specjalne mogą obejmować badania nad konkretną epoką literacką, omówienie określonego ruchu artystycznego, szczegółowe studia nad dorobkiem wybitnych twórców lub analizy współczesnych problemów społecznych.

5. Edukacja artystyczna. Celem programu Edukacja artystyczna jest podnoszenie poziomu polskiej edukacji artystycznej poprzez wsparcie finansowe dla najciekawszych projektów, skierowanych do adeptów i absolwentów systemu szkolnictwa artystycznego. Celem programu jest, zarówno wspieranie zadań służących wdrażaniu efektywnych metod doskonalenia określonych umiejętności, jak również projektów stricte artystycznych, umożliwiających praktyczne wykorzystanie nabytych umiejętności oraz ich publicznej prezentacji. W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- działań artystycznych realizowanych przez adeptów i absolwentów systemu szkolnictwa artystycznego;
- działań edukacyjnych związanych z procesem kształcenia adeptów i absolwentów systemu szkolnictwa artystycznego;
- działań wpięrających kadry szkolnictwa artystycznego.

6. Edukacja kulturalna. Celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Dofinansowane zadania służące mają podnoszeniu kompetencji kulturowych ich uczestników, promując postawę partycypacyjnego uczestnictwa w

kulturze i kształtując poczucie, że kultura jest nieodzownym elementem rozwoju osobistego i społecznego. Istotna jest zatem forma realizacji przedsięwzięć oparta na interakcji, wykorzystująca odpowiednie metody i narzędzia edukacyjne. Zakres programu obejmuje również wspieranie twórczości amatorskiej/nieprofesjonalnej. W ramach programu można realizować zadania z zakresu edukacji kulturowej oraz/lub twórczości amatorskiej/nieprofesjonalnej, uwzględniając realizację oferty kulturalnej/edukacji kulturalnej w sposób angażujący odbiorców i obejmujące:

- działania wykorzystujące różne formy ekspresji, rozwijające kreatywność i umiejętności twórcze uczestników;
- działania podnoszące kwalifikacje kadr kultury i nauczycieli, rozwijające kompetencje w zakresie realizacji przedsięwzięć animacyjnych i edukacyjnych, zawierające komponent praktycznego wykorzystania nabytych umiejętności.

7. Groby i cmentarze wojenne w kraju. Celem strategicznym programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń. Realizacja ustawowych zadań Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego służy podtrzymywaniu i rozpowszechnianiu tradycji narodowej i państwowej. W ramach tego programu kwalifikowane są następujące zadania:

- utrzymanie, zapewnienie właściwego stanu lub urządzenie grobu lub cmentarza wojennego,
- zadania badawcze, dokumentacyjne, edukacyjne i popularyzatorskie,
- zadanie multidyscyplinarne – dotyczy łączenia ww. zadań,
- zadania związane z infrastrukturą grobów i cmentarzy wojennych.

8. Infrastruktura domów kultury. Zadania dofinansowywane w programie powinny realizować jeden cel wiodący, którym jest: rozwój infrastruktury domów kultury. Dla realizacji celu programu można zrealizować działania dotyczące rozwoju infrastruktury poprzez:

- wykonanie prac budowlanych;
- zakup wyposażenia;
- przygotowanie dokumentacji technicznej.

9. Kultura cyfrowa. Strategicznym celem programu jest zwiększenie liczby dostępnych zasobów dziedzictwa kulturowego w formie cyfrowej wraz z umożliwieniem ich ponownego wykorzystania. W ramach programu można realizować zadania dotyczące cyfryzacji dziedzictwa kulturowego obejmujące digitalizację i udostępnianie w Internecie zasobów muzealnych, bibliotecznych, audiowizualnych, zabytkowych oraz archiwalnych wraz z zapewnieniem bezpiecznej i długookresowej archiwizacji zasobów cyfrowych. W ramach programu mogą być realizowane zadania obejmujące:

- przygotowanie dokumentacji cyfrowej 1 0 materialnego dziedzictwa kulturowego (zasobów muzealnych, bibliotecznych, audiowizualnych, zabytkowych oraz archiwalnych) z użyciem profesjonalnych technik digitalizacji dwuwymiarowej oraz trójwymiarowej,
- merytoryczne i techniczne opracowanie zdigitalizowanych materiałów, ze szczególnym uwzględnieniem przygotowania opisów oraz metadanych,
- szerokie udostępnianie cyfrowych zasobów online, zwłaszcza z wykorzystaniem istniejących portali i platform,

- zapewnienie bezpiecznej i długoterminowej archiwizacji zasobów cyfrowych.
10. Kultura dostępna. Celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Zasadniczym celem programu jest wspieranie działań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skupionych na potrzebach osób mających utrudniony do niej dostęp, często niezaangażowanych w życie kulturalne. Zadania realizowane w ramach programu mają służyć niwelowaniu realnie określonych barier w dostępie do kultury – czy to w wymiarze przestrzennym, czy też ekonomicznym, społeczno -mentalnym, kompetencyjnym. Wypełniając swój zasadniczy cel, program może wspierać zarówno osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami, jak i np. społeczności lokalne z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych. Podejmowane działania mogą być skierowane do określonej grupy defaworyzowanej, ale także do szerokiego grona odbiorców, sprzyjając integracji społecznej i realizując ideę uniwersalnego projektowania oferty kulturalnej. Działania te jednak w każdym przypadku muszą służyć realizacji zasadniczego celu programu. W ramach programu można realizować zadania zwiększające dostępność i dostosowujące ofertę kulturalną:
- dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami;
  - dla osób zamieszkałych w miejscach i miejscowościach pozbawionych stałej, różnorodnej oferty kulturalnej, w szczególności pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury i instytucji kultury.
11. Kultura ludowa i tradycyjna. Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Najbardziej pożądanym efektem programu ma być wypracowanie wzorców ochrony oraz twórczego inspirowania się elementami kultur tradycyjnych zarówno w wymiarze materialnym jak i niematerialnym, z uwzględnieniem społecznego kontekstu ich funkcjonowania. W ramach tego programu kwalifikowane są zadania badawczo-dokumentacyjne, edukacyjne i popularyzatorskie:
- dokumentacja, archiwizacja i jak najszersze udostępnianie unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultur tradycyjnych,
  - przygotowanie ekspertyz, opinii oraz programów ochrony dotyczących zjawisk kultur tradycyjnych, w tym prowadzenia ewaluacji, konsultacji społecznych związanych z realizacją postulatów Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
  - publikacje związane z dokumentacją kultur tradycyjnych oraz współczesnych kontekstów ich funkcjonowania,
  - animacja kulturowa i społeczna prowadzona w oparciu o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspomagająca lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji,
  - działania edukacyjne, w tym: warsztaty, kursy, szkolenia dotyczące zagadnień szeroko pojętej kultury tradycyjnej,
  - działania popularyzujące unikalne i żywe elementy kultur tradycyjnych, w tym konkursy, przeglądy, festiwale, wystawy, seminaria i konferencje,

- zadania o charakterze artystycznym i użytkowym, inspirowane tradycyjną twórczością, o charakterze interdyscyplinarnym i międzyśrodowiskowym,
- działania multimedialne, realizowane w całości on-line, prezentujące i popularyzujące zagadnienia szeroko pojętej kultury ludowej i tradycyjnej.
- zadanie pn. „Mistrz Tradycji”, do którego należy prowadzenie nauki – szkolenia przez konkretnego „mistrza” (przekaz bezpośredni wiedzy i umiejętności osobom szczególnie zainteresowanym praktyczną kontynuacją danej profesji) w zakresie różnych dziedzin niematerialnego dziedzictwa kulturowego: literatura, muzyka, śpiew, taniec, sztuka, rękodzieło, rzemiosło ludowe, rzemiosło artystyczne, praktyka obrzędowa, tradycyjna uprawa i hodowla w tym potrawy obrzędowe oraz inne przejawy kultury spełniające kryteria niematerialnego dziedzictwa.

12. *Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju.* Strategicznym celem programu jest wspieranie opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Wspierane są także działania mające na celu upowszechnianie wiedzy na temat miejsc, faktów i postaci związanych z walką i męczeństwem. W sposób szczególny dotyczy to miejsc noszących ślady masowych zbrodni reżimów totalitarnych. Realizacja ustawowych zadań Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego służy podtrzymywaniu i rozpowszechnianiu tradycji narodowej i państwowej. W ramach tego programu kwalifikowane są następujące zadania:

- zapewnienie właściwego stanu miejsca pamięci narodowej i trwałego upamiętnienia,
- zadania badawcze, dokumentacyjne, edukacyjne i popularyzatorskie,
- zadanie multidyscyplinarne – dotyczy łączenia ww. zadań,
- zadania związane z infrastrukturą miejsca pamięci.

Informacje dotyczące trybu składania wniosków znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa: <https://www.gov.pl/web/kultura/programy-2026>

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie

Środki finansowe z budżetu państwa, z części, której dysponentem jest wojewoda, poprzez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przeznaczane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane zabytków położonych na terenie województwa małopolskiego, posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe oraz będących w złym stanie technicznym. Właściciel lub posiadacz zabytku może ubiegać się o dotację celową na prace przy zabytku pod warunkiem, że obiekt posiada odrębną decyzję o wpisie obiektu do rejestru zabytków lub wyszczególniony jest w decyzji wpisującej zespół obiektów (ruchomych lub nieruchomych) do rejestru zabytków województwa małopolskiego.

Informacje dotyczące dotacji znajdują się na stronach internetowych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków: www.wuoz.malopolska.pl.

Dotacje samorządu województwa małopolskiego

Samorząd Województwa Małopolskiego co roku organizuje konkursy dotacyjne na realizację zadań w dziedzinie kultury. Corocznie odbywają się m.in.:

1. Konkurs „Ochrona zabytków Małopolski”

„Ochrona zabytków Małopolski” to konkurs dla jednostek samorządu terytorialnego podejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na terenie województwa małopolskiego. Wnioski o dotacje można składać do około 15 grudnia każdego roku kalendarzowego z całorocznym harmonogramem prac przy zabytku planowanych do wykonania w kolejnym roku. Zadania, na realizację których może być udzielona dotacja z budżetu województwa małopolskiego:

- przedsięwzięcia, które polegają na prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, będących:
  - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
  - dziełami architektury i budownictwa,
  - dziełami budownictwa obronnego,
  - obiektami dawnego przemysłu,
  - zabytkowymi cmentarzami,
  - miejscami upamiętniającymi wybitne osoby i wydarzenia historyczne,
- prace konserwatorskie i restauratorskie zabytków ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków,
- badania konserwatorskie lub architektoniczne substancji zabytkowej.

2. *Konkurs „Kapliczki Małopolski”*

„Kapliczki Małopolski” to konkurs dla jednostek samorządu terytorialnego podejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkowych kapliczkach, znajdujących się na terenie województwa małopolskiego. Kapliczki, przy których będą wykonywane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane nie muszą być wpisane do rejestru zabytków województwa małopolskiego lub gminnych ewidencji zabytków, ale powinny charakteryzować się wartościami artystycznymi i historycznymi. Zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych będących przedmiotem wniosku powinien obejmować kompleksową konserwację lub restaurację zabytkowej kapliczki wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkowej kapliczce może obejmować finansowanie nakładów koniecznych, obejmujących:

- 1) osuszenie i wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- 2) stabilizację konstrukcyjną,
- 3) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji,
- 4) odtworzenie części składowych,
- 5) uporządkowanie i zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia,
- 6) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonywania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

3. *Konkurs „Małopolska Pamięta”*

„Małopolska Pamięta” to konkurs dla jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego podejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane obiektów stanowiących miejsca pamięci narodowej, będących dziedzictwem narodowym, takim jak:

- pomniki;
- tablice upamiętniające wydarzenia lub postaci historyczne,
- nagrobki osób, które walczyły o wolność narodową i suwerenność państwową Polski lub były ofiarami represji władz zaborczych bądź okupacyjnych;
- groby i cmentarze wojenne;

- inne obiekty budowlane, budowle i obiekty małej architektury (z wyłączeniem wszelkiego rodzaju kapliczek i krzyży przydrożnych), będące świadectwem wydarzeń o szczególnym znaczeniu dla kształtowania się tożsamości narodowej i historii Polski.

Jako miejsca pamięci narodowej rozumie się:

- obiekty związane z działaniami prowadzonymi na rzecz odzyskania lub obrony niepodległości Polski;
- obiekty będące świadectwem wydarzeń o szczególnym znaczeniu dla kształtowania się tożsamości narodowej, historii Polski i narodowości zamieszkujących nasz kraj;
- miejsca spoczynku osób związanych z działaniami na rzecz odzyskania lub obrony niepodległości Polski;
- miejsca popełnienia zbrodni w ramach działań zbrojnych lub represji ze strony reżimów totalitarnych oraz miejsca spoczynku ofiar będących obywatelami polskimi lub przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych.

Obiekty, przy których będą wykonywane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane nie muszą być wpisane do rejestru zabytków województwa małopolskiego lub gminnych ewidencji zabytków, ale powinny posiadać wartość artystyczną i / lub historyczną.

4. Konkurs „Mecenat Małopolski”

„Mecenat Małopolski” to najbardziej popularny konkurs, charakteryzujący się największą ilością przekazywanych środków finansowych dla trzeciego sektora - wspierających zadania, które wzbogacają i wzmacniają ofertę kulturalną Małopolski, a także chronią i promują jej dziedzictwo. Głównym celem jest:

- 1) wzbogacające ofertę kulturalną Małopolski poprzez realizację działań kulturalnych, animacyjnych, artystycznych oraz chroniących dziedzictwo kulturalne Małopolski, takich jak np. koncerty, wystawy, festiwale, przeglądy, konkursy lub inne;
- 2) rozwijające kompetencje kulturowe mieszkańców Małopolski poprzez edukację kulturalną i animację kultury;
- 3) polegające na przygotowaniu i prezentacji wydarzeń artystycznych mogących mieć wpływ na promocję kultury Małopolski, zarówno w kraju, jak i za granicą;
- 4) utrzymujące tożsamość lokalną i regionalną szczególnie poprzez wspieranie folkloru i tradycyjnych zespołów muzycznych i orkiestr, z wyłączeniem o którym mowa w ust. 3 Regulaminu Konkursu;
- 5) zachowujące, utrwalające i upowszechniające w formie cyfrowej zasoby dziedzictwa kulturowego;
- 6) promujące kulturę i tradycje mniejszości narodowych i grup etnicznych zamieszkujących Małopolskę;
- 7) zachęcające do aktywnego i twórczego udziału w kulturze i tworzenia treści kulturowych oraz wspomagające rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 8) upowszechniające tradycje walk o niepodległość i suwerenność RP.

5. Konkurs „Mecenat Małopolski – bis”

„Mecenat Małopolski bis” przewiduje wspieranie zadań publicznych, mających charakter wieloletnich, cyklicznych przedsięwzięć z zakresu kultury i sztuki, których głównym celem jest realizacja cyklicznego przedsięwzięcia kulturalnego, artystycznego i/lub edukacyjnego (np. koncerty, warsztaty, programy edukacyjne, konkursy, spektakle, festyny, festiwale, prelekcje, wystawy, konferencje, wydarzenia online) lub przygotowanie materiałów informacyjno-

promocyjnych z zastosowaniem identyfikacji wizualnej Województwa Małopolskiego (zaproszenia, plakaty, ulotki itp.).

6. *Konkurs „Małopolskie orkiestry Dęte”*

Celem konkursu jest wsparcie orkiestr dętych z regionu, które pozwoli na tworzenie i poznawanie kultury, rozwijanie pasji, talentów i aktywnych postaw w różnych grupach wiekowych. W ramach tego konkursu orkiestry dęte mogą ubiegać się o wsparcie finansowe, które może być przeznaczone na zakup: instrumentów, akcesoriów muzycznych, strojów, sprzętu niezbędnego do realizacji koncertów lub zajęć warsztatowych oraz wydawnictw muzycznych. Zakup sprzętu musi być połączony z organizacją wydarzeń związanych z rozwojem lub popularyzacją działalności orkiestr dętych.

7. *Konkurs „Małopolskie Chóry – Małopolska Rozśpiewana”*

Celem konkursu jest stwarzanie warunków do tworzenia i poznawania kultury, rozwijania pasji, talentów i postaw aktywnych poprzez organizację wydarzeń muzycznych np. koncertów, przeglądów, konkursów, organizację zajęć warsztatowych. W ramach realizowanych projektów organizacje pozarządowe oprócz zakupów zobligowane są do organizacji wydarzeń, które przyczynią się do popularyzacji dziedzictwa kulturowego Małopolski czy też propagowania działalności orkiestr dętych w środowiskach regionalnych.

8. *Konkurs „Kultura Wrażliwa”*

Celem konkursu dla organizacji pozarządowych jest zwiększenie dostępu do kultury dla osób z niepełnosprawnościami. Konkurs skierowany jest do podmiotów pożytku publicznego, związany z zagadnieniem dostępności kultury. Dofinansowanie można zdobyć na zadania, które m.in. znoszą bariery w dostępie do kultury dla osób z niepełnosprawnościami i zwiększają ich udział w obiegu kulturalnym, a także te z zakresu edukacji dostosowania oferty kulturalnej dla osób z niepełnosprawnościami.

W ramach konkursu wspierane są zadania:

- znoszące bariery w dostępie do kultury dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez dostosowanie do potrzeb tego typu publiczności i dostęp do dzieł literackich, teatralnych, filmowych oraz eksponatów, obiektów i zajęć warsztatowych, zrealizowane we współpracy z instytucjami kultury z województwa małopolskiego;
- aktywizujące środowisko osób z niepełnosprawnościami i zwiększające ich udział w życiu kulturalnym;
- utrwalające i zachowujące zasoby dziedzictwa kulturowego w formie cyfrowej, która umożliwia ich odbiór przez szerokie grono publiczności (w tym równy dostęp dla osób z niepełnosprawnościami);
- zachęcające do tworzenia dostępnych treści kultury;
- wzbogacające ofertę kulturalną Małopolski dostosowaną dla osób z niepełnosprawnościami poprzez realizację działań kulturalnych, animacyjnych, artystycznych oraz chroniących dziedzictwo kulturowe Małopolski;
- edukujące z zakresu dostosowania oferty kulturalnej dla osób z niepełnosprawnościami.

9. *Konkurs „Etno Małopolska”*

W ramach konkursu dofinansowane będą zadania polegające na wspieraniu inicjatyw indywidualnych i społecznych wspomagających rozwój wspólnot i społeczności lokalnych oraz związanych z opieką nad dziedzictwem niematerialnym Małopolski (m.in. zwyczaje, tradycje,

obrzędy) i pozwalające na tworzenie i poznawanie lokalnej kultury ludowej poprzez zakup strojów ludowych połączony z organizacją wydarzeń związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego Małopolski (np. spotkań, koncertów, warsztatów, wystaw, szkoleń, konkursów, pokazów). O przyznanie dotacji na realizację zadania mogą ubiegać się organizacje pozarządowe, zgodnie z art. 3 ust. 2 oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 UoDPPioW, jeśli ich cele statutowe są zgodne z obszarem, celami i założeniami konkursu, w jakim realizowane jest zadanie

Szczegółowe informacje są dostępne na stronie: <https://www.malopolska.pl/dla-mieszkanca/kultura-i-dziedzictwo/konkursy-grantowe/>.

Dotacje gminne i powiatowe

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy i powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała podjęta przez radę gminy.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Początkiem 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. Fundusz z założenia ma gospodarować pieniędzmi z administracyjnych kar pieniężnych orzekanych w oparciu o ustawę o ochronie zabytków. Na jego konto powinny też trafiać nawiazki zasądzone przez sądy w sprawach dotyczących zniszczenia lub uszkodzenia zabytków. Środki Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków zgodnie z art. 83b ustawy o ochronie zabytków są przeznaczane na dofinansowanie:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków pozwala na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powódzie czy pożary, pozwala na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien. Środkami Funduszu dysponuje Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Fundusz kościelny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

Fundusz kościelny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji działa na rzecz wszystkich Kościołów i innych związków wyznaniowych posiadających uregulowany status prawny w Rzeczypospolitej Polskiej. Dofinansowanie kierowane jest m. in. na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo, bądź orzecznictwo. Dotacje na ten cel przeznaczane są, co do zasady, na remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów sakralnych (w szczególności: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia

obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Z Funduszu Kościelnego nie finansuje się co do zasady prac dotyczących otoczenia obiektu (takich jak np.: chodniki, ogrodzenia, trawniki).

Szczegółowe informacje są dostępne na stronie <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny>.

Fundusze strukturalne

Podstawowym dokumentem, który określa współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa. To uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania Funduszy Europejskich w najbliższej dekadzie. Skierowana jest zarówno do urzędników, jak i beneficjentów, którzy realizują projekty. Określa cele i zakres interwencji, odpowiedzialne instytucje za zarządzanie funduszami, programy oraz ich finansowanie. W okresie finansowania 2021-2027 planuje się uruchomienie środków w ramach programów krajowych, dla których opracowano podział na programy regionalnych dla województw. Jednym z celów polityki spójności na lata 2021-2027 jest Europa o silniejszym wymiarze społecznym, która zakłada również rozwój w zakresie kultury i turystyki. Planowane działania w ramach sektora to m. in.:

- Utrzymanie w dobrym stanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego,
- Rozwój instytucji kultury ważnych dla edukacji i aktywności kulturalnej,
- Odnowienie lub adaptacja budynków i przestrzeni na potrzeby aktywizacji i integracji lokalnych społeczności,
- Inwestycje w tworzenie szlaków turystycznych.

Szczegółowe informacje są dostępne na stronie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>.

- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 oraz 2014-2020. Głównym celem jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez:

- obniżenie emisyjności gospodarki, transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym,
- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne,
- dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030,
- poprawę bezpieczeństwa transportu,
- zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia,
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

W sektorze kultury planuje się działania mające na celu ochronę zabytków o światowym i krajowym znaczeniu zarówno ruchomych i nieruchomych. Jednocześnie będziemy rozwijać instytucję kultury oraz wspierać ich adaptację do nowych funkcji kulturalnych i społecznych. W projekcie dokumentu wskazano Priorytet VII: Kultura, którego celem szczegółowym jest wzmocnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, w ramach którego przewidziano dofinansowanie na poziomie około 600 000 000 zł. Efektem planowanych działań będzie wzrost udziału społeczeństwa w życiu kulturalnym oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej regionów. Wsparcie otrzymają projekty, które przyczyniać się będą do likwidacji barier w dostępie do kultury

dla osób wykluczonych, wzrostu liczby odwiedzających oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Priorytetowo będą traktowane inwestycje, które zakładają współpracę z lokalnym otoczeniem (m.in. społeczeństwo, ngo, przedsiębiorstwa, podmioty ekonomii społecznej).

Szczegółowe informacje są dostępne na stronie <http://www.pois.gov.pl>

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy

Fundusze norweskie i EOG są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Fundusze te są związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz z jednoczesnym wejściem naszego kraju do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (który tworzą państwa UE oraz Islandia, Liechtenstein i Norwegia). W zamian za udzielaną pomoc finansową, państwa-darczyńcy korzystają z dostępu do rynku wewnętrznego UE mimo, że nie są jej członkami. Głównym celem dofinansowania jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

Okres kwalifikowalności dla projektów IV edycji Funduszy Norweskich i EOG rozpoczął się 24 kwietnia 2025 r. i trwa do końca kwietnia 2031 r. Oznacza to, że wydatki poniesione przez beneficjentów w tym czasie mogą zostać zrefundowane. Szczegółowe informacje są dostępne na stronie <http://eog.gov.pl/>.

11. Bibliografia

Dokumenty:

T. Chrzanowski, M. Kornecki, *Sztuka ziemi krakowskiej*, Kraków 1982.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022, przyjęty Uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.

M. Makar, J. Liszka, Ks. T. Budacz „*Nasza Mała Ojczyzna – Bolesław i okolice*”, Krzykawa 2006.

Częściowa zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części gminy Bolesław, obejmującej miejscowości Bolesław, Laski, Kolonia i Hutki, przyjęta Uchwałą Nr XVII/155/2020 Rady Gminy Bolesław z dnia 30 marca 2020 r.

Częściowa zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla obszaru eksploatacji piasku, przyjęta Uchwałą Nr XXV/245/2021 Rady Gminy Bolesław z dnia 4 marca 2021 r.

Częściowa zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław w zasięgu miejscowości Krzykawa, Małobądz i Krze, przyjęta Uchwałą Nr XXXII/307/2021 Rady Gminy Bolesław z dnia 29 listopada 2021 r.

Plan Odnowy Miejscowości Bolesław, Uchwała Nr XXXV/235/2009 Rady Gminy Bolesław z dnia 26 czerwca 2009 r.

Plan Odnowy Miejscowości Krzykawka, Uchwała Nr XI/90/2011 Rady Gminy Bolesław z dnia 27 października 2011 r.

Plan Odnowy Miejscowości Laski, Uchwała Nr IV/18/2011 Rady Gminy Bolesław z dnia 25 stycznia 2011 r.

Program opieki nad zabytkami dla gminy Bolesław na lata 2018-2021. Uchwała Nr XXXIII/316/2017 Rady Gminy Bolesław z dnia 18 września 2017 r.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego, przyjęty Uchwałą Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2003 roku

Sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami gminy Bolesław na lata 2014-2017. Uchwała Nr XXV/221/2016 Rady Gminy Bolesław z dnia 28 listopada 2016 r.

Sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami gminy Bolesław na lata 2018-2021, obejmującego okres od roku 2018 do 2019. Uchwała Nr XIX/193/2020 Rady Gminy Bolesław z dnia 22 lipca 2020 r.

Sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami gminy Bolesław na lata 2018-2021, obejmującego okres od roku 2020 do 2021 z kontynuacją działań na 2022 rok. Uchwała Nr XL/401/2022 Rady Gminy Bolesław z dnia 12 września 2022 r.

- Sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami gminy Bolesław na lata 2022-2025, obejmującego okres od roku 2022 do 2023. Uchwała Nr XIV/93/2025 Rady Gminy Bolesław z dnia 20 marca 2025 r.*
- Strategia rozwoju Gminy Bolesław na lata 2025-2035. Uchwała Rady Gminy Bolesław Nr XXI/132/2025 z dnia 23 września 2025 r.*
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030".*
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. (MP. Z 2017 r. poz. 260).*
- Strategia Rozwoju Powiatu Olkuskiego na lata 2016-2023, Uchwała Nr XVIII/159/2016 Rady Powiatu w Olkuszu z dnia 25.05.2016 r.*
- Strategia rozwoju województwa „Małopolska 2030”, przyjęta Uchwałą Nr 1612/19 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 29 sierpnia 2019 r.*
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolesław, Uchwała Nr XIX/160/2012 Rady Gminy Bolesław z dnia 19 września 2012 r. z późn. zm.*
- Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2018 – 2021, przyjęty Uchwałą Nr VI/49/19 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 25 lutego 2019 r.*
- Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa małopolskiego z uwzględnieniem podziału na powiaty i gminy, Stan na marzec 2025 r., Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Kraków 2025.*
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krążek, Podlipie i Międzygórze, przyjęta Uchwałą Nr VIII/64/2019 Rady Gminy Bolesław z dnia 3 czerwca 2019 r. (zmieniony Uchwałą Nr XL/395/2022 Rady Gminy Bolesław z dnia 12 września 2022 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław w obszarze miejscowości Krążek, Podlipie i Międzygórze).*
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krzykawa, przyjęta XXXVII/356/2017 Rady Gminy Bolesław z dnia 27 grudnia 2017 r. (zmieniony Uchwałą Nr XII/109/2019 Rady Gminy Bolesław z dnia 30 października 2019 r. w sprawie częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krzykawa);*
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Ujków Nowy, Małobądz i Krze, przyjęta Uchwałą Nr XXXV/334/2017 Rady Gminy Bolesław z dnia 6 listopada 2017 r. (zmieniony Uchwałą Nr XII/107/2019 Rady Gminy Bolesław z dnia 30 października 2019 r. w sprawie częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław obejmującej miejscowości Ujków Nowy, Małobądz i Krze);*
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław obejmująca miejscowości Bolesław, Laski, Kolonia i Hutki, przyjęta Uchwałą Nr XXVIII/281/2021 Rady Gminy Bolesław z dnia 22 czerwca 2021 r. (Zmieniona Uchwałą Nr LVI/558/2024*

Rady Gminy Bolesław z dnia 29 lutego 2024 r w sprawie uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław obejmującej miejscowości Bolesław, Laski, Kolonia i Hutki);

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesław dla miejscowości Krzykawka, przyjęta Uchwałą NR XLIV/437/2022 Rady Gminy Bolesław z dnia 29 grudnia 2022 r.

Strony internetowe:

Biuletyn Informacji Publicznej (<https://bip.malopolska.pl/ugboleslaw>)

Cmentarze żydowskie w Polsce (www.kirkuty.xip.pl)

Dwory Małopolski (www.dworymalopolski.pl)

Fundusze Europejskie w Małopolsce (www.fundusze.malopolska.pl)

Fundusze Norweskie (<http://eog.2014-2021.gov.pl>)

Gmina Bolesław (www.gminaboleslaw.pl)

Kultura Ludowa (www.kulturaludowa.pl)

Małopolska – Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego (www.malopolska.pl)

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl)

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.minrol.gov.pl)

Narodowy Instytut Dziedzictwa (www.nid.pl)

Niematerialne Dziedzictwo Kulturowe (<http://niematerialne.nid.pl/>)

Polskie Zabytki (www.polskiezabytki.pl)

Portal Funduszy Europejskich (www.funduszeuropejskie.gov.pl)

SOKÓŁ Małopolskie Centrum Kultury (www.mcksokol.pl)

Witryna wiejska (www.witrynawiejska.org.pl)

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków (www.wuoz.malopolska.pl)

Województwo Małopolskie (www.malopolskie.pl)

Wrota Małopolski (www.malopolska.pl)

Zabytek (<https://zabytek.pl/>)